

2024.  
godine

**NACRT DOKUMENTA – Plan za  
angažovanje zainteresovanih  
strana (SEP) za Projekat održive,  
integrisane i bezbjedne putne  
infrastrukture**



Putevi RS

9/27/2024 godine

## Sadržaj

<b>1</b>	<b>UVOD i OPIS PROJEKTA.....</b>	<b>5</b>
1.1	Kontekst projekta .....	5
1.2	Kratak opis projekta .....	6
1.2.1	Kontigentna komponenta hitnog odgovora (CERC) .....	6
1.3	Sažetak potencijalnih uticaja na životnu sredinu i društvo .....	11
1.4	Stanovništvo na probnim lokacijama .....	12
1.4.1	Naselja u blizini Projektne lokacije M18 Brod na Drini – Hum (potkomponenta 1.1).....	12
1.5	Aranžmani za implementaciju projekta.....	12
<b>2</b>	<b>SVRHA I CILJEVI OVOG PLANA SEP .....</b>	<b>14</b>
<b>3</b>	<b>PROPISI I ZAHTJEVI .....</b>	<b>15</b>
3.1	Nacionalni zahtjevi .....	15
3.2	Zahtjevi Svjetske banke .....	16
<b>4</b>	<b>PRETHODNO ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA .....</b>	<b>19</b>
4.1	Sažetak angažovanja zainteresovanih strana tokom pripreme projekta.....	19
<b>5</b>	<b>DEFINICIJA I IDENTIFIKACIJA ZAINTERESOVANIH STRANA .....</b>	<b>20</b>
5.1	Uvod .....	20
5.2	Definicija i identifikacija .....	20
5.3	Pojedinci i grupe u nepovoljnom položaju / ranjivi pojedinci i grupe .....	18
5.4	Rodna analiza, radnje i indikatori .....	19
5.5	Proširenje zainteresovanih strana.....	21
<b>6</b>	<b>PROGRAM ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA .....</b>	<b>22</b>
6.1	Svrha Programa angažovanja zainteresovanih strana .....	22
6.2	Objelodanjivanje informacija .....	22
6.3	Planirane aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana.....	24
6.4	Predložena strategija za uključivanje gledišta ranjivih grupa .....	30
6.5	Objavljivanje i konsultacije plana SEP .....	30
<b>7</b>	<b>MEHANIZAM ZA RJEŠAVANJE PRITUŽBI .....</b>	<b>31</b>
7.1	Kanali za prijem pritužbi i povratnih informacija.....	31
7.2	Obrada pritužbi .....	32
7.3	Priznanje i praćenje, istraga i radnja .....	33
7.4	Rješavanje pritužbi i zadovoljstvo podnosioca .....	33
7.5	Povratne informacije i praćenje i analiza pritužbi .....	33
7.6	Sistem rješavanja pritužbi Svjetske banke (GSM).....	34
<b>8</b>	<b>ARANŽMANI I RESURSI IMPLEMENTACIJE .....</b>	<b>35</b>
<b>9</b>	<b>MONITORING I IZVJEŠTAVANJE ZA PLAN SEP .....</b>	<b>37</b>
9.1	Povratno izvještavanje grupama zainteresovanih strana .....	37
9.2	Izveštaji o monitoringu tokom izgradnje .....	38
<b>10</b>	<b>PROCJENA BUDŽETA .....</b>	<b>39</b>
<b>11</b>	<b>ANEKSI .....</b>	<b>40</b>
11.1	Aneks A: Obrazac za pritužbe na projekat.....	40
11.2	Aneks B: Predložak tabele za dokumentovanje angažovanja zainteresovanih strana .....	41
11.3	Aneks C: Predložak za pripremanje zapisnika sa konsultacija .....	42
11.4	Aneks D: Primjer tabele budžeta plana SEP .....	43
11.5	Aneks E: Uzorak tabele: Monitoring i izvještavanje o planu SEP .....	45
11.6	Aneks F: Projektne komponente .....	47

**Spisak definicija termina koji se koriste u ovom dokumentu**

<b>KONSULTACIJA</b>	Proces dijeljenja informacija i dobijanja povratnih informacija i/ili savjeta od zainteresovanih strana i uzimanje tih stavova u obzir prilikom donošenja odluka o projektu i/ili postavljanja ciljeva i definisanja strategija.
<b>STANDARDI ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVO</b>	10 standarda za zaštitu životne sredine i društvo (Environmental and Social Standards - ESS) postavlja zahtjeve koji se primjenjuju na sva nova finansiranja investicionih projekata Svjetske banke omogućavajući Svjetskoj banci i zajmoprimcu da upravljaju rizicima po životnu sredinu i društvo projekata.
<b>PAP</b>	„Strana pogođena projektom“ je svaka osoba koja, kao rezultat implementacije projekta, gubi pravo na posjedovanje, korištenje ili na drugi način koristi od izgrađenog objekta, zemljišta (stambenog, poljoprivrednog ili pašnjačkog), jednogodišnjih ili višegodišnjih usjeva i drveća, ili bilo kog drugog dugotrajnog ili pokretnog sredstva, bilo u cijelosti ili djelomično, trajno ili privremeno.
<b>PROJEKAT</b>	Odnosi se na Projekat održive, integrisane i bezbjedne putne infrastrukture
<b>ZAINTERESOVANE STRANE</b>	Odnosi se na pojedince ili grupe koji: (a) su pogođeni ili će vjerovatno biti pogođeni projektom ( <i>strane pogođene projektom</i> ); i (b) mogu imati interes za projekat ( <i>druge zainteresovane strane</i> ).
<b>ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA</b>	Kontinuirani proces u kojem Projekat gradi i održava konstruktivne i održive odnose sa zainteresovanim stranama na koje utiče životni vijek projekta. Uključuje niz aktivnosti i interakcija tokom trajanja projekta kao što su identifikacija i analiza zainteresovanih strana, objelodanjivanje informacija, konsultacije sa zainteresovanim stranama, pregovori i partnerstva, upravljanje pritužbama i izvještavanje zainteresovanih strana i upravljačke funkcije
<b>PLAN ZA ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA</b>	Plan koji pomaže Zajmoprimcu da se djelotvorno angažuje sa zainteresovanim stranama tokom trajanja projekta i navodi konkretno aktivnosti koje će se implementirati za upravljanje angažovanjem ili poboljšanje angažovanja.
<b>RANJIVE GRUPE</b>	Ljudi, posebno oni ispod granice siromaštva, bezemljaši, stari, žene i djeca, ili druga raseljena lica koja ne mogu biti zaštićena nacionalnim zakonodavstvom o naknadi za zemljište, a koji zbog spola, etničke pripadnosti, starosti, fizičkog ili mentalnog invaliditeta, ekonomskih nedostataka ili društvenog statusa mogu biti štetnije pogođeni preseljenjem nego drugi i koji mogu biti ograničeni u svojoj sposobnosti da traže ili iskoriste pomoć za preseljenje i srodna razvojna davanja.

**Skraćenice**

BAM	Konvertibilna marka Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
CPF	Okvir za partnerstvo sa zemljom (Country Partnership Framework)
CSO	Organizacija građanskog društva (Civil Society Organization)
ESS	Standard (Svjetske banke) za zaštitu životne sredine i društvo ((World Bank's) Environmental and Social Standard)
GDP	Bruto domaći proizvod (Gross Domestic Products)
GRM	Mehanizam za rješavanje pritužbi (Grievance Redress Mechanism)
GRC	Komitet za pregled pritužbi (Grievance Review Committee)
LG	Lokalna vlada (Local Government)
OG	Službeni glasnik (Official Gazette)
PE	Javno preduzeće (Public Enterprise)
PI	Indikatori performansi (Performance Indicators)
PIU	Jedinica za implementaciju projekta (Project Implementation Unit)
Putevi RS	Putevi Republike Srpske
RS	Republika Srpska
SEP	Plan za angažovanje zainteresovanih strana (Stakeholder Engagement Plan)
SCD	Sistematska dijagnostika zemlje (Systematic Country Diagnostic)

# 1 UVOD I OPIS PROJEKTA

## 1.1 Kontekst projekta

Geografski položaj Bosne i Hercegovine (BiH) definiše njenu transportnu mrežu kao ključnu za ekonomsku i regionalnu integraciju, povezujući zemlju s glavnim trgovinskim partnerima (Hrvatska, Srbija, Crna Gora), zemljama EU i povezujući različite regije unutar BiH. Sadašnjom putnom mrežom se prevozi 90% putničkog i 80% teretnog saobraćaja u zemlji. Uprkos smanjenju broja stanovnika, stopa motorizacije je u protekloj deceniji porasla, za preko 30%, posebno u drumskom teretnom saobraćaju, dok geografske karakteristike otežavaju i poskupljuju razvoj drugih oblika saobraćaja. Ključne transportne veze su dio Indikativnog proširenja Osnovne i sveobuhvatne transevropske transportne mreže (Trans-European Transport Network - TEN-T) na zapadni Balkan. Poboljšanje tih veza je prioritet ulaganja u transport.

Tokom protekle decenije izvršena su značajna ulaganja u glavne putne koridore, u ukupnom iznosu od 1,75 milijardi evra između 2008. i 2020. godine, sa dodatnih 1 milijardu evra koji se trenutno realizuju. Međutim, ulaganja u primarnu putnu mrežu su zaostajala i iznosila su oko 400 miliona eura. Mnogi glavni putni koridori su u izgradnji ili u fazi projektovanja, ali za ključne koridore još uvijek nedostaju finansije i održavanje, što dovodi do zaostatka.

Sektor transporta u BiH ima složenu institucionalnu strukturu, kojom na državnom nivou upravlja Ministarstvo komunikacija i transporta (MOCT), a na entitetskom nivou zasebna ministarstva saobraćaja i veza (MOTC). U Republici Srpskoj (RS) upravljanje autoputevima i mrežom državnih puteva povjereno je entitetskim preduzećima; Javno preduzeće Autoputevi Republike Srpske (JP Autoputevi RS) upravlja autoputevima u RS, državnim putevima upravlja preduzeće Putevi Republike Srpske (Putevi RS), dok lokalnim putevima upravljaju opštine i gradovi. Stanje na putevima je generalno dobro, ali značajan dio puteva u zadovoljavajućem i lošem stanju zahtijeva intervenciju.

Preduzeća za puteve su uspostavila inventare puteva i alate za upravljanje imovinom, ali im je za efikasno planiranje održavanja potrebna potpuna institucionalizacija. Prethodni projekti podržavali su uspostavljanje sistema upravljanja imovinom, ali zastarjela ispitivanja stanja dovode do smanjene tačnosti. Fokus je sada na sistematskom usvajanju modula ekonomskih prioriteta za planiranje. Postizanje finansiranja dugoročne finansijske održivosti predstavlja izazov i putarska preduzeća se u velikoj mjeri oslanjaju na komercijalne kredite i kredite međunarodnih finansijskih institucija, ali servisiranje duga je u sve većoj mjeri izvor zabrinutosti zbog rastućih kamatnih stopa i predstojećih dospelja duga. Ostali izazovi uključuju postizanje dugoročne finansijske održivosti, povećanje efikasnosti potrošnje i poboljšanje upravljanja sektorom. Određivanje prioriteta u novoj izgradnji i održavanju je ključno, a tako je i ulaganje u otpornost putne infrastrukture na klimatske promjene, jer iako se klimatske, pejzažne i hidrološke karakteristike u području obuhvaćenom Projektom razlikuju, uticaji kao što su česte poplave, erozija tla, suše i oluje su sve češći.

Projekat održive, integrisane i bezbjedne putne infrastrukture koji podržava Svjetska banka ima za cilj da se pozabavi ključnim pitanjima kao što su efikasnost potrošnje, upravljanje, uticaj klimatskih promjena na kritične puteve, poboljšano održavanje i poboljšana bezbjednost, uključujući rješavanje značajnih crnih tačaka. Razvojni ciljevi projekta (Project Development Objectives - PDO) će se mjeriti korištenjem sljedećih ključnih indikatora rezultata:

- Povezanost: Smanjeno trajanje putovanja između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje) na M-18 (put 2b TEN-T mreže).
- Bezbjednost na putevima: Smanjen broj poginulih u saobraćaju na odabranim putevima.
- Otpornost: So projektovanje u okviru projekta uključuju najbolju praksu za otpornost na klimu i preporuke inspekcija i revizija bezbjednosti na putevima.
- Upravljanje: Razvoj i izvještavanje o godišnjim i višegodišnjim poslovnim planovima na osnovu rezultata Sistema upravljanja putnim sredstvima (Road Asset Management System - RAMS).
- Finansiranje: Povećani finansijski kapaciteti za održavanje i investicije.

## 1.2 Kratak opis projekta

Projekat održive, integrisane i bezbjedne putne infrastrukture ima za cilj unapređenje regionalne transportne povezanosti i poboljšanje upravljanja putnom mrežom kroz sljedeće: Nadogradnju dionica regionalnog koridora trase 2b, koja povezuje Sarajevo i Podgoricu; Sprovođenje intervencija za povećanje otpornosti na klimu ulaganjem u stabilnost padina, mjere zaštite od poplava i rješavanje crnih tačaka bezbjednosti na cestama. Ovo uključuje rješavanje zaostalih radova na rehabilitaciji i rješavanje ranjivosti na klimu i bezbjednost na cestama kako bi se postiglo opšte stanje koje se može održavati uz istovremeno smanjenje ranjivosti mreže; Pružanje institucionalne podrške za unapređenje upravljanja putnom mrežom i upravljanje putnim preduzećima u Republici Srpskoj (RS); Poboljšanje finansijske održivosti preduzeća kroz moderne tehnike upravljanja imovinom koje optimizuju korišćenje ograničenih javnih sredstava.

Fokus projekta je unapređenje regionalne povezanosti i poboljšanje kvaliteta i održivosti mreže magistralnih puteva u Bosni i Hercegovini (BiH). Glavni ciljevi uključuju nadogradnju trase 2b, koja povezuje Sarajevo (BiH) i Podgoricu (Crna Gora), kao i rekonstrukciju, rehabilitaciju i održavanje prioritetnih magistralnih puteva. Potkomponenta 1.1 uključuje nadogradnju 13.245 km dionice puta 2b između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje), uz finansiranje iz kredita EBRD i granta WBIF. Sadašnji put je u lošem stanju, karakterišu ga aktivni odroni, deformacije i uska širina. Potprojekt će obuhvatiti popravku mostova, nadvožnjaka i propusta, sa izuzetkom međudržavnog mosta preko reke Tare (koji će se finansirati iz drugih izvora) i baviće se osjetljivošću puteva na poplave i klizišta. Tenderi za radove će se sprovesti putem pristupa projektovanja i gradnje, uz mobilizaciju stručnjaka za podršku klijentu u pripremi potrebne dokumentacije. Potkomponenta će obuhvatiti ugovor o projektovanju i izgradnji, uključujući mostove, petlje i revizije bezbjednosti na putevima. Podkomponenta 1.2 uključuje finansiranje odabranih dionica programa za rekonstrukciju, rehabilitaciju i održavanje prioritetnih magistralnih puteva, poboljšanje približno 150 km puteva. Fokus radova će biti na presvlačenju, proširenju kolovoza, poboljšanju saobraćajne signalizacije, obnovi strukture, poboljšanju bezbjednosti na putevima i sanaciju mostova i tunela. Identifikovana su specifična poboljšanja crnih tačaka, uključujući dva mosta (preko rijeka Drnjače i Tatinca) u RS. Ova poboljšanja će dovesti do boljeg kvaliteta vožnje, nižih operativnih troškova za učesnike u saobraćaju i nižih troškova životnog ciklusa za putna sredstva. Sveukupno, projekat ima za cilj jačanje povezanosti unutar BiH i povezanosti sa susjednim zemljama, olakšanje pristupa tržištima i podršku procesu pristupanja zemlje EU. To će takođe doprinijeti rastu turističke industrije u ovoj oblasti i poboljšati domaću povezanost i otpornost mreže. Projekat je organizovan u 2 komponente i nekoliko potkomponenti (pun opis je dostupan u Aneksu F).

### 1.2.1 Kontingentna komponenta hitnog odgovora (CERC)

Projekat takođe uključuje komponentu za kontingentnu hitnu reakciju (CERC) koja je mehanizam finansiranja dizajniran da obezbijedi brz pristup sredstvima u slučaju krize ili vanrednog stanja. CERC-ovi se mogu aktivirati radi preraspodjele neopredijeljenih sredstava za rješavanje hitnih potreba bez potrebe za restrukturiranjem projekta. Ovaj mehanizam osigurava da zajmoprimci mogu brzo pristupiti potrebnim sredstvima za ublažavanje negativnih ekonomskih i društvenih utjecaja vanrednih situacija, čime se jača otpornost i kapacitet zemlje za odgovor.

Kako aktivnosti komponente CERC-a još uvijek nisu definirane, one nisu predmet ovog ESMF-a. Međutim, obavezna usklađenost ESF-a proteže se i na CERC. Kako bi se osiguralo da je CERC komponenta projekta implementirana u skladu sa ESF-om, zajmoprimac će pripremiti CERC priručnik kako je navedeno u pravnom sporazumu (LA). CERC priručnik će uključivati opći opis E&S procjene i aranžmana upravljanja, uključujući, Projekt održive integrisane i sigurne putne infrastrukture CERC dodatke uz ESMF, SEP na nivou projekta i RPF u skladu sa odredbama ESCP. Definicija CERC priručnika i CERC komponenti E&S procedure due diligence (uključujući E&S screening, E&S procjene specifične za lokaciju i instrumente kao što su CERC-ove ESIA specifične za lokaciju, ESMPs, SEPs, konsultacije i drugo, praćenje i nadzor) će biti vođeni od strane Projekta- novo ESMF E&S Procedure pregleda i potpuna žalba ESF-u i WB EHSF.

Komponenta <sup>1</sup>	Opis komponente	Potkomponenta	Projektne aktivnosti
1 Poboļjšana regionalna povezanost	Opšti cilj ove komponente je poboljšanje regionalne povezanosti i kvaliteta i održivosti mreže magistralnih puteva u BiH. Visokokvalitetna, sigurna mreža je neophodna za obezbjeđivanje pouzdanog pristupa poslovima, tržištima i uslugama u BiH i povezanosti sa susjednim zemljama. U tu svrhu, u okviru komponente će se finansirati:  (i) nadogradnja i unapređenje trase 2b TEN-T mreže koja povezuje Sarajevo (BiH) i Podgoricu (Crna Gora), i  (ii) rekonstrukcija, rehabilitacija i održavanje prioriternih magistralnih puteva.	1.1 Nadogradnja trase 2b između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje)	<p>(i) Nadogradnja 13.245 km između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje) na trasi 2b (M-18) radi poboljšanja povezanosti između Sarajeva i Podgorice. Ovo takođe uključuje rješavanje problema aktivnih klizišta i tekućih deformacija površine puta, drvenih mostova, oštećenih mostova i krivudavih trasa. Cijela investicija će biti u RS i zajednički finansirana kroz kredit EBRD i grant WBIF.</p> <p>(ii) Dodatni projektantski radovi za povećanje otpornosti na klimu jer je put osjetljiv na poplave i klizišta. Rezultati GFDRR aktivnosti o Rješenjima zasnovanim na prirodi i Procjenama ranjivosti mreže će obezbijediti informacije za ovaj proces.</p> <p>(iii) Revizija bezbjednosti na putevima biće preduzeta kako bi se dobio konačni detaljni projekat. Most preko kanjona Tare će se finansirati iz vlastitih sredstava BiH prije početka radova na projektnoj cesti.</p>
		1.2: Ulaganja u program rehabilitacije prioriternih državnih puteva	<p>(i) Izvršiti procjenu sistema upravljanja sredstvima i identifikovati listu prioriteta tekućih investicija.</p> <p>(ii) Sprovesti revizije bezbjednosti na putevima, tehničku kontrolu, projektovanje i nadzor lokacije na dionicama koje će se finansirati u okviru potkomponente. Sve aktivnosti koje se finansiraju kroz ovu komponentu biće dopunjene grantom GFDRR za podršku integraciji Rješenja zasnovanih na prirodi u projektima puteva i za razvoj metodologije za procjenu ranjivosti putne mreže. Metodologija za procjenu ranjivosti će se koristiti za provjeru putne mreže u zemlji s obzirom na klimatsku otpornost.</p> <p>(ii) Finansirati rekonstrukciju, rehabilitaciju i održavanje odabranih dionica prioriternih magistralnih puteva (utvrđeni programom RS). Ukupno, u okviru ove potkomponente će se poboljšati oko 150 km puteva i povezana poboljšanja crnih tačaka i intervencije za povećanje otpornosti na klimu. Radovi će se izvoditi duž postojeće trase i obuhvatiće presvlačenje, djelimično proširenje kolovoza, radove na poboljšanju saobraćajne signalizacije, obnovi konstrukcije, poboljšanju sigurnosti na putevima, radovima na zaštiti puteva, te sanaciji mostova i tunela kao i pomoćnih priključaka, odnosno raskrsnica, prilaznih puteva, drenažnih sistema itd.</p> <p>(iii) Projektom će se podržati projektovanje rekonstrukcije/rehabilitacije i radovi na dva mosta, probno odabranih: Most na rijeci Drinjači i Most Tatinac (veoma nestabilan i dotrajavao i biće popravljen kako bi se poboljšala bezbjednost i otpornost putne mreže). Obim radova može uključivati izgradnju mostova ili rehabilitaciju i poduzeće se strukturna obnova/rekonstrukcija kako bi objekt izdržao klimatske opasnosti.</p> <p>Aktivnosti tehničke podrške (Technical Assistance - TA) relevantne za nadogradnju puteva uz razmatranje bezbjednosti na putu i otpornosti: (a) Podržaće se ažuriranje Nacionalnih smjernica za projektovanje, izgradnju, nadzor i održavanje i srodnih pravilnika kako bi se odrazil promjene u relevantnim standardima i zakonima, te omogućilo usvajanje savremenih praksi u sektoru transportne gradnje; (b) Obezbiđiće se podrška uspostavljanju sistema baze podataka o saobraćajnim nesrećama prema CADaS protokolima na nivou BiH i u bliskoj saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom zdravlja;</p>

<sup>1</sup> Potpuni opis komponenti dat je u Aneksu F

Komponenta 2: Poboľjšano upravljanje putnim sektorom	U sklopu ove komponente će se podržati pristup BiH EU i proces reformi u sektoru transporta kroz intervencije koje poboljšavaju sposobnost putarskih preduzeća da efikasno i ekonomično upravljaju svojom cestovnom infrastrukturom. Odabrane aktivnosti će ojačati upravljanje putevima u BiH s posebnim fokusom na poboljšanje finansijske održivosti putarskih preduzeća, racionalizaciju klimatske otpornosti i povećanje bezbjednosti na putevima.	Potkomponenta 2.1: Poboľjšana bezbjednost i otpornost putne mreže BiH  U sklopu ove potkomponente će se podržati implementacija elemenata ekosistema bezbjednosti na putevima uključujući skringing i određivanje prioriteta lokacija crnih tačaka i projektovanje i implementaciju intervencija. Sve aktivnosti su usklađene sa agendom pristupanja BiH kako je utvrđeno u izvještaju o pravnoj stečevini EU za BiH. Potkomponenta će se implementirati kroz tehničku podršku, robu i usluge, obuku i operativne troškove	(i) Program inspekcije bezbjednosti (Road Safety Inspection- RSI) saobraćaja i poboljšanja crnih tačaka: RSI će se izvoditi na prioritetnoj putnoj mreži od 1200 km širom BiH. Preporuke RSI će biti uključene u akcione planove za bezbjednost na putevima putarskih preduzeća i podršku u razvoju programa za unapređenje crnih tačaka, posebno u RS gdje nije bilo prethodnog skrininga. Biće predložene mjere za sanaciju dionica puta u blizini ovih rizičnih lokacija.  (ii) Monitoring stabilnosti: Razviti sistem upravljanja nagibom uključujući praćenje klizišta i objekata. Ovo će uključivati opremu za nadzor, patrole, podršku planiranom zatvaranju puteva, označavanje, periodično održavanje i obnovu manjeg obima kako bi se smanjila ranjivost.
		Potkomponenta 2.2: Poboľjšano operativno upravljanje  U sklopu ove potkomponente će se finansirati tehnička podrška (TA), te nabavka dobara i usluga za poboljšanje operativnog upravljanja sektorom puteva u BiH. Finansiraće se aktivnosti koje podržavaju institucionalizaciju modernog sistema upravljanja putnim sredstvima, sistema vaganja u pokretu za zaštitu postojeće imovine od preopterećenih kamiona i implementaciju inteligentnih transportnih sistema (Intelligent Transport Systems - ITS) za upravljanje tunelima. Aktivnosti će podržati razvoj višegodišnjih planova održavanja zasnovanih na prioritetima razvijenim kroz RAMS koji su projektovani tako da smanje cjelokupne troškove putne mreže u toku životnog vijeka i povećaju ukupnu finansijsku održivost sektora.	(i) Poboľjšanje sistema upravljanja putnom imovinom (Road Asset Management – RAM) na nivou preduzeća. Projektom će se finansirati poboljšanja postojećih sistema RAM kako bi se integrisao modul za sistematsko ekonomsko određivanje prioriteta intervencija. Finansiraće se oprema za praćenje stanja puteva, meteorološke stanice i skrining mreže za optimalno donošenje odluka i identifikaciju ranjivosti mreže. Dalja institucionalizacija sistema RAM će biti podržana kako bi se pomoglo u optimizaciji višegodišnjeg planiranja i pripremi planova ulaganja i održavanja.  (ii) Implementacija sistema vaganja u pokretu u cijeloj BiH: Uvođenje sistema kontrole težine podržaće zemlju u rješavanju problema preopterećenih kamiona koji uzrokuju prijevremeni kvar na putevima. Projektom će se finansirati oprema neophodna za mješavinu mobilnih sistema za kontrolu težine i fiksni sistema vaganja u pokretu (weigh-in-motion - WIM). TA će podržati izradu nacrtu neophodnih zakona kako bi se olakšalo funkcionisanje i sprovođenje takvog sistema.
			(iii) Implementacija ITS u odabranim tunelima: Potkomponentom će se podržati veće korištenje ITS kroz centralizovano praćenje i kontrolu ITS sistema u tunelima.
		Potkomponenta 2.3: Upravljanje projektom i izgradnja kapaciteta	Angažovanje dodatnih stručnjaka po potrebi kako bi se osigurala implementacija u skladu sa politikama Svjetske banke (npr. nabavke, finansijsko upravljanje, zaštite životne sredine i društva, itd.);  Podrška relevantnim aktivnostima obuke i razmjene znanja i operativnim troškovima kao što su kancelarijska oprema, troškovi putovanja, štampanja i prevođenja.



		<p>Ova potkomponenta će finansirati prihvatljive troškove za oba preduzeća kako bi se omogućila uspješna implementacija Projekta.</p> <p>Projekat će implementirati zaposleni u putnom preduzeću, ali oni mogu imati koristi od izgradnje kapaciteta i odabrane dodatne stručne podrške koja može biti neophodna u nabavci, finansijskom upravljanju, zaštiti životne sredine i društva i planiranju godišnjeg programa.</p>	<p>Pokrivanje troškova 30 plaćenih praksi, od čega će 60 posto biti za žene. Plaćene prakse će biti dodijeljene studentima završnih godina relevantnih fakulteta ili nedavno diplomiranim studentima, što će preduzećima omogućiti da identifikuju kandidate koji bi mogli biti dobar dodatak njihovim institucijama.</p> <p>Uspostavljanje mrežne platforme za raspodjeljivanje informacija o projektu i interfejsa za povratne informacije korisnika.</p>
--	--	--	---

Tabela 1: Projekne komponente i aktivnosti

Tabela 2: Projektne aktivnosti u opštinama / gradovima

Opština / grad	Aktivnost	Opis opština / gradova
M18 - 13.245 km između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nadogradnja 13.245 km između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje) na trasi 2b (M-18) radi poboljšanja povezanosti između Sarajeva i Podgorice. Ovo takođe uključuje rješavanje problema aktivnih klizišta i tekućih deformacija površine puta, drvenih mostova, oštećenih mostova i krivudavih trasa.</li> <li>2. Konsultantske usluge za pripremu dodatnih radova na projektovanju kako bi se poboljšala otpornost na klimu jer je put podložan poplavama i klizištima.</li> <li>3. Konsultantske usluge za preduzimanje revizije bezbjednosti na putevima kako bi se obezbijedile informacije za konačni detaljni projekat.</li> </ol>	<p>Foča je opština koja se nalazi u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine, smještena uz rijeku Drinu, u blizini granice sa Crnom Gorom. Dio je entiteta Republika Srpska. Šire područje karakteriše krševit teren, u blizini su Nacionalni parkovi Tara i Sutjeska, koji su dom raznolike flore i faune, uključujući posljednje preostale prašume u Evropi i ugroženog balkanskog risa. Foča je poznata i po svojoj bogatoj istoriji, sa kulturnom baštinom koja datira iz srednjeg vijeka, uključujući most Mehmed paše Sokolovića koji je na UNESCO-voj listi, a nalazi se u obližnjem Višegradu. Grad je bio predmet značajnih istorijskih događaja. Danas je Foča centar za sport i turizam na otvorenom, koji privlači posjetioce na rafting, planinaranje i istraživanje njenih prirodnih ljepota i istorijskih znamenitosti. Područje je sklono efektima klimatskih promjena kao što su povećana pojava suša, oluja, erozije tla i klizišta.</p>
Most preko rijeke Drinjače	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. 1. Rekonstrukcija/poboljšanja/rehabilitacija mosta preko rijeke Drinjače kao dio aktivnosti potkomponente 1.2 na konkretnim poboljšanjima crnih tačaka.</li> </ol>	<p>Most preko rijeke Drinjače identifikovan kao kandidat za sanaciju crne tačke nalazi se na dionici puta Tišča - Vlasenica, u istočnom dijelu Republike Srpske, na području opštine Vlasenica. Opština Vlasenica se nalazi u istočnom dijelu Republike Srpske, pripada Sarajevsko-zvorničkoj regiji, u dijelu srednjeg Podrinja, na sjevernim padinama planine Javor, na području blago slojevitih visoravni, rijeka tokovi i šumska područja.</p> <p>Postojeći most je u izuzetno lošem stanju, ne zadovoljava potrebe bezbjednog odvijanja saobraćaja i ne ispunjava zahtjeve potrebne nosivosti. Predstavlja značajnu tačku za saobraćajnu mrežu i socioekonomske aspekte na takozvanom „istočnom pravcu“ koji se proteže od Bijeljine, preko Zvornika, Vlasenice, Han Pijeska, Sarajeva, Foče, Gacka do Trebinja.</p> <p>Šire gledano na prirodne i ekonomske makroregije, položaj Vlasenice karakteriše pogodnost povezivanja ovih regiona i tranzitni turizam gdje se turistički tokovi usmjeravaju kroz Vlasenicu ka crnogorskom primorju iz pravca Beograda, Novog Sada i drugih gradova tog regiona. dijelu Srbije, kao i u zimskom periodu prema olimpijskim planinama Jahorini i Bjelašnici.</p>
Most preko Tatinca	<ol style="list-style-type: none"> <li>2. 2. Rekonstrukcija/poboljšanja/rehabilitacija mosta preko reke Tatinac kao dio aktivnosti potkomponente 1.2 na konkretnim poboljšanjima crnih tačaka. Most je drveni i datira iz perioda Austrougarske.</li> </ol>	<p>Rijeka Tatinac se nalazi u Kalinoviku, maloj opštini u RS, Bosna i Hercegovina. Smješten je u planinskom području, okružen visokim vrhovima Dinarskih Alpa, koji pružaju zadivljujuću prirodnu pozadinu. Područje je rijetko naseljeno, sa krajolikom koji je i neravan i lijep, sa valovitim brežuljcima, čistim potocima i bogatim šumama koje nude stanište za raznolike divlje životinje. Istorijski gledano, Kalinovik je bio pastirski kraj, a ovčarstvo je bio značajan dio lokalne privrede. Sam grad je skroman, sa kolekcijom tradicionalnih domova i nekoliko modernih sadržaja. Ima bogatu istoriju koja se ogleda u njegovoj arhitekturi i spomenicima kulture. Uprkos izazovima vezanim za svoju udaljenu lokaciju i nasljeđe prošlih sukoba, Kalinovik radi na razvoju svoje infrastrukture i promovisanju eko-turizma kako bi prikazao svoje netaknuto okruženje i kulturno nasljeđe; međutim, sam most nije zaštićen kao kulturno nasljeđe niti se nalazi u zaštićenom području prirode.</p>
RS	Za sve druge aktivnosti nisu identifikovale privremene ili stvarne lokacije.	<p>Republika Srpska (RS) obuhvata raznolike pejzaže, od ravnih, plodnih ravnica sliva rijeke Save do planinskih terena Dinarskih Alpa. Glavni i najveći grad entiteta je Banja Luka, kulturni i privredni centar. Republika Srpska ima pretežno srpsko stanovništvo (82,95%). Ostale nacionalnosti su Bosanci (13,99%), Hrvati (2,41%), Slovenci, Rusi, Ukrajinci i Romi, ali u znatno manjem procentu.</p> <p>Ekonomski, Republika Srpska se razvija, a industrije kao što su energetika, poljoprivreda i šumarstvo igraju ključnu ulogu. Takođe ima potencijal za turizam, sa atrakcijama kao što su Nacionalni park Sutjeska, koji je prašume Perućica, te Most Mehmed paše Sokolovića u Višegradu, koji je pod zaštitom UNESCO-a.</p>

### 1.3 Sažetak potencijalnih uticaja na životnu sredinu i društvo

Ovaj projekat je ocijenjen kao značajan rizik za životnu sredinu i društvo zbog potencijalne prirode aspekata životne sredine i društva potprojekata i potencijalnih uticaja, uključujući građevinske radove i potencijalni uticaj elemenata projekta tehničke podrške (TA) gledajući u budućnost. Faza prije izgradnje projekta puta M18 Sarajevo – Podgorica uključuje ažuriranje planova za rehabilitaciju i izgradnju puteva kako bi se povećala otpornost i bezbjednost u odnosu na klimu. Projekat uključuje nove dionice puta između Broda na Drini i Huma radi poboljšanja trase i zaobilaznja gradskih gužvi, za koje se očekuje da će biti u dužini od oko 2 km.

Građevinski radovi uključuju izgradnju, rekonstrukciju, rehabilitaciju i održavanje puteva i objekata kao što su mostovi i tuneli. Tehnička podrška pokriva projektovanje, bezbjednosne inspekcije i druge aktivnosti. Očekuje se da će rizici biti različiti. Veći građevinski radovi nose rizik od prašine, buke i vibracija, zagađenja od rada mostova i tunela, zadržavanja opasnih materijala kao što su gorivo i ulja na gradilištu, korištenje velikih količina mineralnih materijala, stvaranje otpada i drugo tipično za građevinske radove u transportni sektor. Može doći do dugotrajnog poremećaja vode zbog radova na mostovima i poremećaja tla zbog novih trasa i obilaznica, što potencijalno može uzrokovati klizišta i eroziju tla. Rizici za zdravlje i bezbjednost na radu uključuju povrede od padova, rad na visini i rukovanje teškim mašinama i hemikalijama. Klimatske promjene povećavaju rizik od toplotnog udara, dehidracije i opasnosti povezanih s olujama.

Rizici za zdravlje i bezbjednost zajednice uglavnom uključuju poremećaje u saobraćaju i nesretne slučajeve, što dovodi do dodatnih troškova transporta i povećanog rizika od nesretnih slučajeva. Prašina i buka vezana za gradnju predstavljaju rizik po zdravlje, posebno u naseljenim područjima. Projekat će vjerovatno proizvesti značajan otpad, uključujući građevinski otpad, kontaminirane materijale i biorazgradivi otpad. Invazivne biljne vrste, ako se koriste za ponovno ozelenjavanje, mogu negativno uticati na životnu sredinu. Neke trase mogu uticati na zaštićena područja ili lokalitete kulturnog nasljeđa, utičući na divlje životinje i staništa, ali rizik od fragmentacije staništa je nizak jer nove trase uglavnom prate postojeće puteve. Dugoročno, projekat ima za cilj da poboljša trajnost puteva, bezbjednost saobraćaja i ekonomski pristup. Očekuje se da će štetni uticaji biti kratkoročni, sa malo vjerovatnim dugoročnim negativnim efektima ako mjere ublažavanja budu blagovremene i djelotvorne.

Operativna faza projekta puta M18 Sarajevo – Podgorica uključuje nekoliko rizika, uprkos tome što se većina radova izvodi na postojećim putevima sa minimalnom novom izgradnjom. Očekuju se pozitivni uticaji, kao što su bezbjedniji i brži saobraćaj, poboljšana povezanost i bolji pristup tržištu za ruralna područja. Bezbjednost u saobraćaju i dalje predstavlja izvor zabrinutosti, s obzirom da su stope smrtnih slučajeva na cestama u Bosni i Hercegovini visoke u poređenju sa zemljama EU. Cilj projekta je da se ovo smanji kroz rješavanje crnih tačaka, poboljšanje otpornosti na klizišta i eroziju tla, te povećanje dugovječnosti puteva uz bolju drenažu i sisteme utvrđivanja težine u pokretu.

Očekuje se da će uticaji na zdravlje i bezbjednost zajednice u operativnoj fazi biti niski u smislu buke i vibracija, jer većina puteva već postoji. Obilaznice će skrenuti saobraćaj iz urbanih centara, što bi trebalo da smanji zagađenje bukom. Monitoring buke će biti uspostavljen, sa spremnim mjerama za ublažavanje (definisano u planovima ESMP specifičnim za lokaciju) ako se prekorače ograničenja. Poboljšani uslovi na putu takođe bi trebalo da dovedu do smanjenja vibracije, a efikasna drenaža će smanjiti štetu od mraza i eroziju.

Rizici od akcidentnih situacija, posebno transporta opasnog tereta u fazi rada, predstavljaju značajnu prijetnju za tlo, podzemne vode i zdravlje ljudi. U RS postoje propisi za transport opasnih materija, sa obaveznim mjerama za sprječavanje nesretnih slučajeva i svođenje posljedica na minimum. U slučaju nesreće, potrebna je hitna prijava i saradnja sa nadležnim organima, a spašavanje i zaštita su organizovani prema relevantnim zakonima.

Upravljanje otpadom tokom rada će uključivati različite vrste otpada, uključujući građevinski otpad, metale, olupine automobila i opasne materijale. Otpadom će se upravljati u skladu sa nacionalnim zakonima, uz odvojeno prikupljanje i obradu. Opasni otpad će vjerovatno biti izvezen u skladu sa Bazelskom konvencijom.

Uticaji na tlo i vodu su uglavnom izazvani zimskim održavanjem i upravljanjem otjecanjem. Loše pozicionirana drenaža može uzrokovati oštećenje infrastrukture, zamućenje vode i degradaciju tla. Zimsko održavanje uključuje upotrebu soli i šljunka, koji mogu promijeniti hemiju tla i vode i mobilizovati teške metale, potencijalno uticati na lokalne izvore vode i hrane. Mehaničko uklanjanje snijega koje se primjenjuje kad god je to moguće se predlaže kao način za smanjenje upotrebe soli.

## 1.4 Stanovništvo na probnim lokacijama

Kako projekat rehabilitacije i nadogradnje puteva nije poznat, kao ni sve lokacije, na osnovu prirode Projekta, pretpostavlja se da može doći do privremenog zatvaranja puteva, usporavanja saobraćaja ili privremene nedostupnosti usluga (medicinske usluge, usluge staranja, mobilne prodavnice, bibliotečki autobusi, itd.) koje mogu uticati na zdravlje ljudi i kvalitet života. Osim toga, moguće je da bi zbog karakteristika puta i sigurnosnih nadogradnji došlo do nemogućnosti korištenja nekih tradicionalnih prijevoznih sredstava kao što su konjske zaprege ili konja za prijevoz drva, kao i gubitak postojećeg pristupa putu (npr. jer je nesigurno ili zbog izgradnje sistema za prikupljanje vode ili ugradnje zaštitnih šina, ili drugog putnog namještaja). Ako se trasa promijeni, može doći do gubitka zemljišta (trajnog), ali i privremenog gubitka pristupa zemljištu, vodi, rijekama, šumskim proizvodima što rezultuje gubitkom sredstava za život. Međutim, očekuje se da će dugoročni uticaji biti pozitivni, uključujući poboljšanje bezbjednosti putovanja, smanjenje broja nesreća i žrtava, stvaranje uslova za brži ekonomski razvoj, posebno turizma, itd.

### 1.4.1 Naselja u blizini Projektne lokacije M18 Brod na Drini – Hum (potkomponenta 1.1)

Tabela 3: Broj stanovnika u području obuhvaćenom projektom<sup>2</sup>

No.	NASELJENO MJESTO	UKUPAN BROJ REGISTROVANIH LICA	UKUPAN BROJ DOMAĆINSTVA	UKUPAN BROJ STANOVA
1	Brod	403	157	191
2	Bunovi	78	35	133
3	Birotići	23	14	27
4	Čelikovo Polje	-	-	9
5	Mazoče	31	16	33
6	Bastasi	17	7	19
7	Tečići	19	6	13
8	Hum	15	-	25
<b>UKUPNO</b>		<b>586,00</b>	<b>235,00</b>	<b>450,00</b>

## 1.5 Aranžmani za implementaciju projekta

U okviru Javnog preduzeća Putevi Republike Srpske biće uspostavljena Jedinica za implementaciju projekta radi implementacije održivog, integrisanog i bezbjednog drumskog saobraćaja u Republici Srpskoj. Putevi Republike Srpske će biti odgovorni za implementaciju svih komponenti i za izvještavanje Svjetske banke i Upravnog odbora projekta o svim projektnim aktivnostima i napretku. Jedinica PIU će biti odgovorna za koordinaciju projekta, monitoring i pripremu konsolidovanih izvještaja. Ona će nadgledati cjelokupnu implementaciju, uključujući funkcije kao što su nabavka, tehnički inputi, praćenje napretka, kontrola kvaliteta i usklađenost sa mjerama zaštite društva i životne sredine (ESF), uključujući implementaciju ESMF, SEP, LMP i ESCP. Jedinica PIU će koordinisati sa drugim relevantnim nadležnim organima kao što su Pravna služba preduzeća Putevi Republike Srpske, Preduzeće Autoputevi RS, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Ministarstvo unutrašnjih poslova, te nevladine organizacije.

Svjetska banka će pružiti podršku cjelokupnoj implementaciji projekta. Ova podrška će uključivati blisku saradnju sa Jedinicama za implementaciju projekta (PIU), pregled dokumenata dubinske analize za životnu sredinu i društvo (environmental and social - E&S), monitoring E&S aspekata učinka i napretka implementacije, provođenje redovnih misija podrške implementaciji, pružanje obuka i olakšavanje razmjene znanja, kao i nadzor i podršku u procesu nabavke i finansijskog upravljanja.

Svjetska banka će takođe obezbijediti obuku o ESF i relevantnim standardima kako bi se izgradili kapaciteti specijalista za E&S u jedinici PIU i relevantnog osoblja jedinice PIU. Oni će ih voditi u pripremi, implementaciji i nadzoru svih

<sup>2</sup> Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine, na području Republike Srpske - Preliminarni rezultati; Izrada projekta i studija za poboljšanje puta na SEETO trasi 2b, EIA za komponentu 1; 2016. godine

instrumenata projekta za životnu sredinu i društvo. Pored toga, Jedinica PIU preduzeća Putevi Republike Srpske će obezbijediti obuku o implementaciji dokumenata o analizi životne sredine i društva za sve osoblje koje radi sa izvođačima i podizvođačima, nadzornim inženjerima, stručnjacima za zaštitu na radu itd.

## 2 SVRHA I CILJEVI OVOG PLANA SEP

Projekat održive, integrisane i bezbjedne putne infrastrukture razvija se u skladu sa planom Svjetske banke za životnu sredinu i društvo (Environment and Social Plan - ESP). U skladu sa standardom za zaštitu životne sredine i društvo ESS10 o "Uključenju zainteresovanih strana i objelodanjivanju informacija", zahtijeva se da implementacione agencije osiguraju zainteresovanim stranama pravovremene, relevantne, razumljive i dostupne informacije i da se s njima angažuju na kulturno prikladan način, bez manipulacije, miješanje, prinuda, diskriminacije i zastrašivanja.

Glavni cilj ovog Plana angažovanja zainteresovanih strana (Stakeholder Engagement Plan - SEP) na nivou projekta je uspostavljanje okvira za angažovanje sa zainteresovanim stranama, uključujući objavljivanje javnih informacija i konsultacije, tokom čitavog ciklusa projekta. Plan SEP na nivou projekta opisuje kako će projektni tim (PIU) komunicirati sa zainteresovanim stranama i uključuje proces za pravovremeno informisanje zainteresovanih strana, izražavanje zabrinutosti, davanje povratnih informacija (ili primanje povratnih informacija) ili podnošenje pritužbi na projekt i povezane aktivnosti. Učešće lokalnog stanovništva je ključno za uspjeh projekta kako bi se osigurala efikasna saradnja između projektnog osoblja i lokalnih zajednica, integrisale potrebe i interesi relevantnih zajednica i pojedinaca u ciljeve Projekta, kako bi se na minimum sveli i adresirali rizici za životnu sredinu i društvo povezani sa predloženim projektnim aktivnostima, te na kraju postigli materijalni i nematerijalni ciljevi Projekta i Projektnog Plana obaveza za životnu sredinu i društvo (Environmental and Social Commitment Plan - ESCP) na način koji je u skladu sa okvirom ESF Svjetske banke, dakle prihvatljiv za Svjetsku banku.

### 3 PROPISI I ZAHTJEVI

#### 3.1 Nacionalni zahtjevi

BiH je pristupila **Arhuskoj konvenciji o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima životne sredine** 2008. godine. Arhuska konvencija daje javnosti prava u pogledu pristupa informacijama, učešća javnosti i pristupa pravdi, u procesima donošenja odluka na nivou vlasti o pitanjima koja se tiču lokalne, nacionalne i prekogranične životne sredine. Član 2(c) Konvencije navodi da se Konvencija ne primjenjuje samo na vlast na svim nivoima, već i na „svaka druga fizička ili pravna lica koja imaju javne odgovornosti ili funkcije, ili pružaju javne usluge, u vezi sa životnom sredinom, pod kontrolom organa javne vlasti”.

U RS su javne konsultacije zakonski obavezne u okviru procedure izrade prostorno-planske dokumentacije, kao i izdavanja okolišnih i građevinskih dozvola. Tabela 4 u nastavku sadrži pregled zakonskih uslova za učešće javnosti relevantnih za ovaj Projekat.

Tabela 4: Zakonski zahtjevi RS za učešće javnosti relevantni za ovaj projekat

Republika Srpska	
<i>Zakon o pristupu informacijama u RS (SG 20/01)</i>	<p><b>Slobodan pristup informacijama</b></p> <p>Zakon utvrđuje opšte pravo javnosti na pristup informacijama koje su pod kontrolom organa javne vlasti „koliko je to moguće u javnom interesu“. Ovaj zakon omogućava i promovise, u najvećoj mjeri i bez odlaganja, objavljivanje informacija pod kontrolom organa javne vlasti, po najnižoj prihvatljivoj cijeni.</p>
<i>Zakon o lokalnoj samoupravi RS (SG 97/16 i 36/19)</i>	<p><b>Principi lokalne uprave i javnog informisanja</b></p> <p>Ovim zakonom uređuju se sistem lokalne samouprave, jedinice lokalne samouprave, način i uslovi njihovog formiranja, poslovi lokalne samouprave, organi jedinica lokalne samouprave, međusobni odnosi jedinice lokalne samouprave i gradonačelnik, odnosno imovina i finansiranje jedinica lokalne samouprave, akti i javni rad jedinica lokalne samouprave, postupak nadzora nad radom jedinica lokalne samouprave, oblici neposrednog učešća građana u lokalnoj samoupravi, saradnja jedinica lokalne samouprave, odnos republičkih organa i jedinica lokalne samouprave, zaštita prava lokalne samouprave i druga pitanja ostvarivanja prava i dužnosti jedinica lokalne samouprave.</p> <p>Jedinice lokalne samouprave daju informacije i javne informacije o pitanjima od značaja za život i rad građana na svom području.</p> <p>Organi jedinice lokalne samouprave obezbjeđuju javnost rada redovnim davanjem informacija medijima, redovnim održavanjem konferencija za novinare, redovnim objavljivanjem podataka o broju zaposlenih u gradskoj ili opštinskoj upravi po kategorijama zaposlenih, obezbjeđivanjem uslova za nesmetano informisanje javnosti. promjena u organizaciji, djelokrugu rada, rasporedu radnog vremena i druge promjene u organizacija i radu gradske ili opštinske uprave</p>
<i>Zakon o zaštiti životne sredine RS (SG 71/12, 79/15 i 70/20)</i>	<p><b>Javne konsultacije tokom postupka procjene uticaja na životnu sredinu (Environmental Impact Assessment - EIA).</b></p> <p>Ovim zakonom uređuje se zaštita životne sredine u cilju njenog očuvanja, smanjenja rizika po život i zdravlje ljudi, te osiguranja i unapređenja kvaliteta života, zaštite svih elemenata životne sredine, informisanje i pristup informacijama iz oblasti zaštite životne sredine, planiranje i zaštita životne sredine, strateške procjene i procjene uticaja na životnu sredinu, proces izdavanja ekoloških dozvola i sprječavanja akcidenata velikih razmjera, sistem eko označavanja i upravljanja životnom sredinom, finansiranje aktivnosti zaštite životne sredine, odgovornost za štetu po životnu sredinu, kao i prava i obaveze pravnih i fizičkih lica koja obavljaju djelatnosti utvrđene ovim zakonom.</p> <p>Svaki pojedinac i organizacija moraju imati adekvatan pristup informacijama o životnoj sredini koje posjeduju javne nadležne institucije, uključujući informacije o opasnim supstancama i aktivnostima u njihovim zajednicama, kao i mogućnost učešća u donošenju odluka.</p>
<i>Zakon o javnim preduzećima RS (SG 75/04 i 34/06)</i>	<p>Ovim zakonom uređuje se <b>poslovanje javnih preduzeća i upravljanje javnim preduzećima u Republici Srpskoj</b>, organi preduzeća, sukob interesa sa preduzećem, etički kodeks, interni postupci, nezakonite i ograničene djelatnosti i druga pitanja od značaja za rad ovih preduzeća.</p> <p>Javna preduzeća su dužna da informacije o svojoj finansijskoj i organizacionoj strukturi učine dostupnim javnosti, putem internet stranice preduzeća ili na drugi adekvatan način</p>
<i>Zakon o uređenju prostora i građenju RS (SG 40/13 i 2/15)</i>	<p><b>Javne konsultacije prilikom izdavanja građevinskih dozvola</b></p> <p>Ovim zakonom uređuje se sistem uređenja prostora i prostornog planiranja, priprema, priprema i donošenje prostorno planskih dokumenata, lokacijski uslovi, uređenje građevinskog zemljišta, izdavanje građevinskih dozvola, vrste i sadržaj tehničke dokumentacije, izgradnja objekata i međusobni odnosi učesnika u izgradnji, korišćenje i uklanjanje objekata, legalizacija objekata, nadzor nad primjenom ovog zakona, nadležnost i rad Inženjerske komore</p>

	<p>i druga pitanja od značaja za uređenje prostora, građevinsko zemljište i izgradnju objekata.</p> <p>Vlada Republike Srpske će donijeti Uredbu o elektronskom postupku razmjene i obrade dokumenata i podataka prilikom izdavanja lokacijskih uslova, građevinskih i upotrebnih dozvola.</p> <p>Investitoru izgradnje objekta na gradskom građevinskom zemljištu ne može se izdati građevinska dozvola dok ne podnese dokaz da su utvrđena naknada za troškove uređenja gradskog građevinskog zemljište i renta plaćeni.</p>
<i>Zakon o javnim putevima RS (SG 89/13 i 83/19)</i>	<p>Ovim zakonom uređuje se pravni status preduzeća koja obavljaju poslove upravljača putevima, način korišćenja javnih i nekategorisanih puteva; upravljanje, finansiranje, planiranje, izgradnja, rekonstrukcija, održavanje i zaštita puteva; koncesije na javnim putevima; ostvarivanje javno-privatnog partnerstva i nadzor nad primjenom ovog zakona.</p>

### 3.2 Zahtjevi Svjetske banke

Svjetska banka je ojačala svoju posvećenost održivom razvoju kroz svoj Okvir za životnu sredinu i društvo (Environmental and Social Framework - „Okvir“ ili ESF) koji je stupio na snagu u oktobru 2018. godine. Ovaj okvir navodi 10 obaveznih standarda za zaštitu životne sredine i društvo (E&S) kojih se zajmoprimci moraju pridržavati prilikom pripreme, implementacije/izgradnje ili korištenja infrastrukture ili usluga koje podržava Svjetska banka. Svjetska banka vjeruje da primjena ovih standarda pomaže zajmoprimcima u smanjenju siromaštva i povećanju prosperiteta na održiv način, u korist životne sredine i građana. Jedan od ovih E&S standarda je Angažovanje zainteresovanih strana i objelodanjivanje informacija (ESS10), čiji fokus je angažovanje zainteresovanih strana. Ovaj standard naglašava važnost otvorenog i transparentnog angažmana između zajmoprimca i zainteresovanih strana projekta kao temeljnog elementa dobre međunarodne prakse.

Ciljevi standarda ESS10 su sljedeći:

1. Uspostaviti sistematski pristup angažovanju zainteresovanih strana kako bi se pomoglo zajmoprimcima da identifikuju zainteresovane strane i izgrade i održe konstruktivan odnos sa njima, posebno sa stranama pogođenim projektom.
2. Procijeniti interes i podršku zainteresovanih strana za projekat i razmotriti stavove zainteresovanih strana u projektovanju projekta i performansama vezanim za životnu sredinu i društvo.
3. Promovisati i olakšati djelotvoran i inkluzivan angažman sa stranama pogođenim projektom tokom životnog ciklusa projekta o pitanjima koja bi potencijalno mogla uticati na njih.
4. Osigurati da odgovarajuće informacije o projektu o rizicima i uticajima na životnu sredinu i društvo budu objelodanjene zainteresovanim stranama na blagovremen, razumljiv, pristupačan i odgovarajući način i u prikladnom formatu.
5. Osigurati stranama pogođenim projektom dostupna i inkluzivna sredstva za pokretanje pitanja i pritužbi i dozvoliti zajmoprimcima da odgovore na takve pritužbe i upravljaju njima.

Okvir ESF razlikuje tri glavna tipa angažovanja zainteresovanih strana, u zavisnosti od faze životnog ciklusa projekta: plan SEP na nivou projekta koji se priprema tokom pripreme projekta, kao dio sveukupnog dubinskog pregleda E&S projekta, planovi SEP specifični za lokaciju koji se fokusiraju na pripremu potprojekta (tokom implementacije projekta) i ciljne aktivnosti i investicije specifične za lokaciju, uključujući društvene uticaje i povećane potrebe za distribucijom informacija i konsultacijama, i Izvještaji o implementaciji plana SEP koji ocjenjuju uspjeh mjera i akcija definisanih u planu SEP, a pripremaju se tokom implementacije potprojekta. U skladu sa okvirom ESF, Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP) na nivou projekta, kao i specifični planovi angažovanja zainteresovanih strana (SEP) (prilagođeni i pripremljeni na osnovu smjernica postavljenih okvirom ESF), biće prilagođeni proporcionalno prirodni, obimu, i potencijalnim rizicima i uticajima projekta. Planove treba objaviti (i finalizovati) što je prije moguće, u slučaju plana SEP na nivou projekta - prije procjene projekta, a plan SEP specifičan za lokaciju će se pripremiti, objelodaniti, proći će konsultacije i finalizovati će se prije tendera za potprojekt / aktivnost (ili finalizacije ponude ako proces odabira ne uključuje tender). Zajmoprimac treba da traži doprinos zainteresovanih strana planovima SEP, kako za plan SEP na nivou projekta, tako i za planove SEP specifične za lokaciju, uključujući identifikaciju zainteresovanih strana i planove za buduće angažovanje. Zajmoprimac mora objaviti sve značajne revizije oba tipa planova SEP.

Planovi SEP specifični za lokaciju slijede procedure i (revidirane i ažurirane) liste zainteresovanih strana definisane u planu SEP za projekt i obezbjeđuju njihovu daljnju i dubinsku analizu dajući detaljnu mapu puta i praktični plan za broj, vremenski okvir, ciljne grupe, vrstu medija, odgovarajuće kanale za angažovanje, diskusije, kao i davanje povratnih



informacija, i druge elemente konsultacija sa zainteresovanim stranama i javnosti i širenja informacija posebno vezanih za određenu aktivnost / investiciju / potprojekat. Plan SEP specifičan za lokaciju će osigurati da oni (i) koji su pogođeni ili će vjerovatno biti pogođeni projektom (strane pogođene projektom); i (ii) koji mogu imati interes za projekat (druge zainteresovane strane), budu adekvatno i konkretnije identifikovani i angažovani, a da njihovi problemi budu adresirani i integrisani u rezultate projekta. Aktivnosti u planu SEP mogu uključivati, ali nisu ograničene na javne sastanke, platforme za masovne i društvene medije, informativne materijale, informativne stolove i telefonske linije, obuku i radionice, kao i ankete o zadovoljstvu. Sve aktivnosti zainteresovanih strana će biti vođene principima smislenog i ranog angažovanja zainteresovanih strana.

Pripremanje planova SEP specifičnih za lokaciju, pripremljenih za potprojekte/specifične investicije, počće čim budu poznati obim potprojekta, tehnologije, aktivnosti i njegova specifična lokacija. Kao prvi korak, u planu SEP će se identifikovati geografski obim potencijalnog uticaja i prisutne relevantne grupe zainteresovanih strana. Ovi aspekti će obezbijediti informacije za ciljne programe angažovanja zainteresovanih strana, metode i sredstva, budžet i željeni nivo angažovanja, koji u velikoj mjeri zavise od pojedinosti potprojekta, uključujući otisak, geografsku lokaciju i period izvršavanja projektnih aktivnosti.

Izrada planova SEP specifičnih za lokaciju će započeti i zasnivaće se na skriningu kako bi se osiguralo da budu uključene relevantne informacije koje mogu biti korisne za razumijevanje karakteristika ljudi/zajednica na koje će projekt uticati. Ovo može uključivati, ali nije ograničeno na: podatke o životnoj sredini, popisne podatke, socioekonomske podatke (informacije o prihodima, zaposlenju), rodne podatke i drugo, a njihove implikacije sa gledišta životne sredine i/ii društva biće objašnjene. Opis projekta treba da bude ciljan i relevantan za razumijevanje tipova grupa zainteresovanih strana na koje projekat utiče. Planovi SEP specifični za lokaciju će uključivati opis i pojedinosti svih konsultacija, koji uključuju najmanje – rane konsultacije i javne konsultacije za plan SEP/ESMP. Plan SEP će pružiti pregled i ključni inputi konsultacija, uključujući to kako je rani doprinos zainteresovanih strana uticao na dizajn projekta, biće uključeni u SEP, kao i naučene lekcije o prethodnim aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana iz prošlih projekata ili sličnih projekata koji su u toku, popis identifikovanih zainteresovanih strana i njihovu analizu i osigurati da oni koji su identifikovani kao strane pogođene projektom i zainteresovane strane budu uključeni u adekvatnu vrstu angažovanja. Planovi SEP specifični za lokaciju će dalje definisati jezike angažovanja, metodologije za prikupljanje i distribuciju informacija i medije, načine angažovanja, vremenske okvire i opisati sve specifične zahtjeve ili kulturnu prikladnost i predviđena potencijalna ograničenja. Takođe će pružiti pregled javnog domena.

Planovi SEP specifični za lokaciju takođe će biti prošireni i biće im dodani praktični aspekti projektnih GRM procedura.

Osim toga, Zajmoprimac će uspostaviti i implementirati mehanizam za rješavanje pritužbi (i povratne informacije) (grievance redress mechanism - GRM) kako bi blagovremeno primio i riješio zabrinutosti i pritužbe strana pogođenih projektom u vezi sa učinkom projekta i potprojekata sa stanovišta životne sredine i društva. Pregled konsultacija specifičnih za lokaciju dostupan je u Aneksu X.

Svjetska banka (World Bank - WB) stavlja poseban naglasak na djelotvorno, inkluzivno i istinsko angažovanje građana kroz otkrivanje informacija u vezi sa projektom, konsultacije i mehanizme povratnih informacija. Projekti bi trebalo da uključuju aktivnosti osmišljene da angažuju građane i korisnike. Interakcija između vlasti i građana treba da bude dvosmjerna, što znači da građani treba da budu uključeni u proces donošenja odluka. Kada građani daju svoj doprinos ili povratnu informaciju, vlada treba da razmotri ove stavove, pozabavi se pokrenutim pitanjima i pruži povratne informacije građanima. Osnaživanje građana da učestvuju u razvojnom procesu i integrisanje njihovog glasa u razvojne programe ključno je za postizanje pozitivnih rezultata.

Prije uvođenja standarda ESS10 2014. godine, Grupa Svjetske banke (World Bank Group - WBG) je razvila Strateški okvir za integraciju građanskog angažmana u operacije Svjetske banke ([Strategic Framework for Mainstreaming Citizen Engagement in WBG Operations](#)) kako bi se angažman građana sistematski integrisao u operacije koje podržava Svjetska banka. Angažman građana je definisan u ovom okviru kao dvosmjerna interakcija između građana i vlada ili privatnog sektora u okviru intervencija Svjetske banke. Ovaj pristup daje građanima udio u donošenju odluka kako bi se poboljšali srednjoročni i konačni razvojni rezultati.

U praktičnom smislu, posvećenost Svjetske banke angažmanu građana zahtijeva da sve operacije finansiranja investicionih projekata (Investment Project Financing - IPF) koje se finansiraju zajmovima IBRD ili kreditima IDA ispunjavaju tri kriterijuma:

1. Dizajn projekta treba da bude orijentisan na građane, sa najmanje jednim mehanizmom za angažovanje korisnika u

konkretnom kontekstu projekta.

2. Okviri rezultata projekata moraju uključiti najmanje jedan indikator povratnih informacija korisnika za praćenje angažmana građana tokom implementacije projekta. Indikator bi trebalo da pokaže dvosmjerni angažman građana, gdje vlada odgovara na doprinose građana ili povratne informacije u nekom obliku, obrađujući se stavovima građana, rješavajući pokrenuta pitanja ili objavljujući odgovor na povratne informacije.
3. Projekti moraju izvještavati o indikatorima povratnih informacija korisnika do treće godine implementacije.

## 4 PRETHODNO ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA

### 4.1 Sažetak angažovanja zainteresovanih strana tokom pripreme projekta

Prethodne aktivnosti na Projektu rađene su za Potkomponentu 1.1. Nadogradnja trase 2b između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje).

Što se tiče životne sredine, ove aktivnosti uključuju izradu Preliminarne procjene uticaja na životnu sredinu (Preliminary Environmental Impact assessment - PEIA) i Procjene uticaja na životnu sredinu (Environmental Impact Assessment - EIA), koje je sprovela konsultantska kuća AECOM INOCSA S.L.U. i Institut građevinarstva „IG“ Banja Luka, 2015. i 2016. godine. Naime, Naručilac ovih studija, kao i drugih prethodnih studija (Studija izvodljivosti, Saobraćajna studija i dr.) i tehničke dokumentacije (Idejni projekat, Glavni projekat) je bio Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini. Projektni zadatak je napisan 2013. godine od strane Delegacije EU u BiH.

Budući da je naglasak dokumenata PEIA i EIA bio na životnoj sredini, a manje na dijelu koji se odnosi na društvo, ti dokumenti nisu podvrgnuti javnom pregledu ili konsultacijama. Prepoznato je da je angažovanje javnosti i zainteresovanih strana efikasan alat za osiguranje uspjeha i priznanja projekta. Dakle, projekat će koristiti sve alate, prema ovom planu SEP, za aktivno i smisleno angažovanje svih identifikovanih zainteresovanih strana tokom čitavog životnog ciklusa Projekta.

Projekat rekonstrukcije na trasi 2b: dionica puta Brod na Drini (Foča) – Hum (Šćepan Polje) se dosta spominjao u medijima, zbog međunarodnog značaja. Lokalne opštine su bile veoma zainteresovane za projekat, čija bi realizacija bila značajna za razvoj ovog ruralnog područja.

Zaključeno je da je projekat naišao na dobar prijem među zainteresovanim stranama, te da će budući angažman biti prepoznat kao korist za cijelo područje.

## 5 DEFINICIJA I IDENTIFIKACIJA ZAINTERESOVANIH STRANA

### 5.1 Uvod

Standard ESS10: Angažovanje zainteresovanih strana i objelodanivanje informacija dio je Okvira za životnu sredinu i društvo (ESF) Svjetske banke za 2016. godinu i pruža smjernice za Zajmoprimca o primjeni standarda za zaštitu životne sredine i društvo u oblasti konsultacija i objelodanivanja informacija. Cilj standarda ESS10 je procijeniti nivo interesa i podrške zainteresovanih strana za projekat, omogućiti da se stavovi zainteresovanih strana uzmu u obzir u dizajnu projekta i učinku vezanom za životnu sredinu i društvo, te promovisati i obezbijediti sredstva za djelotvoran i inkluzivan angažman sa stranama pogođenim projektom tokom životnog ciklusa projekta o pitanjima koja bi potencijalno mogla uticati na njih. Takođe ima za cilj da osigura da se odgovarajuće informacije o projektu o rizicima i uticajima po životnu sredinu i društvo objelodane zainteresovanim stranama na blagovremen, razumljiv, pristupačan i odgovarajući način i u prikladnom formatu. Pored toga, standard ESS10 pruža stranama pogođenim projektom pristupačna i inkluzivna sredstva za pokretanje pitanja i pritužbi i omogućava Zajmoprimcima da odgovore na takve pritužbe i upravljaju njima.

Ukratko, standard ESS10 naglašava važnost angažmana zainteresovanih strana i objelodanivanja informacija tokom životnog ciklusa projekta kako bi se osiguralo da se stavovi zainteresovanih strana uzmu u obzir u dizajnu i implementaciji projekta, te da strane koje su pogođene projektom imaju dostupna sredstva za pokretanje pitanja i pritužbi.

**Zainteresovane strane projekta** mogu se definisati kao pojedinci, grupe ili subjekti koji:

- (i) su direktno ili indirektno pod uticajem, pozitivno ili negativno, Projekta (takođe poznato kao 'pogođene strane'); i
- (ii) mogu imati interes za Projekt ('zainteresovane strane'). Oni uključuju pojedince ili grupe na čije interese može uticati Projekat i koji imaju potencijal da utiču na rezultate Projekta na bilo koji način.

Tokom razvoja projekta, saradnja i pregovori sa zainteresovanim stranama često uključuju identifikaciju legitimnih predstavnika unutar grupa, odnosno pojedinaca kojima su članovi grupe povjerali da zastupaju interese grupe u angažovanju na Projektu. Predstavnici zajednice mogu ponuditi vrijedan uvid u lokalna okruženja i djelovati kao ključni kanali za širenje informacija u vezi sa Projektom, služeći kao primarna komunikacijska veza između Projekta i ciljanih zajednica i njihovih uspostavljenih mreža.

Standard ESS10 prepoznaje dvije široke kategorije zainteresovanih strana: 1) Strane pogođene projektom i 2) Druge zainteresovane strane. **Strane pogođene projektom (Project-Affected Parties - PAP)** uključuju one na koje je vjerovatno da će projekt uticati zbog stvarnih uticaja (pozitivnih i negativnih) ili potencijalnih rizika za njihovo fizičko okruženje, zdravlje, sigurnost, kulturnu praksu, dobrobit ili sredstva za život. Te zainteresovane strane mogu uključivati pojedince ili grupe, uključujući direktne korisnike projekta i lokalne zajednice. Oni su pojedinci ili domaćinstva koja će najvjerovatnije primijetiti/osjetiti promjene od uticaja projekta na životnu sredinu i društvo. Izraz **“Ostale zainteresovane strane” (Other interested parties - OIP)** odnosi se na: pojedince, grupe ili organizacije sa interesom za projekat, što može biti zbog lokacije projekta, njegovih karakteristika, njegovih uticaja ili pitanja koja se odnose na javni interes. Na primjer, ove stranke mogu uključivati regulatore, vladine službenike, privatni sektor, naučnu zajednicu, akademike, sindikate, ženske organizacije, druge organizacije civilnog društva i kulturne grupe.

Kategorije “pogođene strane” i “ostale zainteresovane strane” mogu se podijeliti u dvije široke grupe: i) građani/grupe građana (uključujući neformalne grupe u zajednici, organizacije civilnog društva (civil society organizations - CSO) i nevladine organizacije (NVO)) i ii) vladine/državne zainteresovane strane, donatori i druge institucije (mediji, preduzeća); dok „ranjive osobe/grupe” uvijek spadaju u kategoriju građana/grupa građana.

### 5.2 Definicija i identifikacija

Prema standardu ESS10, Arhuskoj konvenciji i drugim relevantnim propisima i smjernicama, projekat će se pridržavati sljedećih pet principa za uključivanje zainteresovanih strana:

1. Princip otvorenosti: Javne konsultacije za projekt(e) će se provoditi otvoreno i transparentno, bez vanjske manipulacije, uplitanja, prinude ili zastrašivanja.
2. Princip životnog ciklusa projekta: Javne konsultacije će se odvijati kontinuirano, tokom cijelog životnog ciklusa projekta.

3. Princip informisanog učešća i povratnih informacija: Informacije će biti pružene svim zainteresovanim stranama u formatu koji je lako dostupan i razumljiv, a zainteresovanim stranama će se dati prilike da relativno lako daju povratne informacije, s obzirom na njihove specifične okolnosti. Komentari i nedoumice će biti pažljivo analizirani i adresirani.
4. Princip inkluzivnosti: Zainteresovane strane će biti identifikovane i pozvane da učestvuju radi poboljšanja komunikacije i izgradnje djelotvornih odnosa sa Projektom i drugim zainteresovanim stranama. Proces učešća će biti inkluzivan, a sve zainteresovane strane će biti ohrabrene da učestvuju u procesu konsultacija onoliko koliko trenutne okolnosti dozvoljavaju. Svim zainteresovanim stranama biće omogućen jednak pristup informacijama.
5. Kulturalna prikladnost i smisao: Angažman sa zainteresovanim stranama će se odvijati na smislen način. Zainteresovane strane će dobiti pravovremene, relevantne, razumljive i dostupne informacije i konsultovati se s njima na kulturno prikladan način. Odabir metoda angažovanja vodiće se osjetljivošću na potrebe zainteresovanih strana i posebne okolnosti. Posebna pažnja će biti posvećena ranjivim grupama, posebno ženama, mladima, siromašnima, starima i kulturno osjetljivosti različitih etničkih grupa.

Za potrebe djelotvornog i prilagođenog angažovanja, zainteresovane strane predloženog projekta su podijeljene u tri osnovne kategorije kao što je objašnjeno u Tabeli 5 u nastavku. Spisak identifikovanih zainteresovanih strana za svaku grupu dat je u Tabeli 5.

Tabela 5: Kategorizacija zainteresovanih strana

Kategorija zainteresovanih strana	Definicija	Identifikovane široke grupe zainteresovanih strana za projekat
<b>Strane pogođene projektom (PAP)</b>	Pojedinci, grupe ili drugi subjekti na koje projekat utiče ili je vjerovatno da će na njih uticati direktno ili indirektno (stvarno ili potencijalno), pozitivno ili negativno, i/ili su identifikovani kao najpodložniji promjenama u vezi sa projektom, i koji treba da budu blisko angažovani u identifikaciji uticaja i njihovog značaja, kao i u donošenju odluka o mjerama ublažavanja i upravljanja. Na dijelu M18 putnog pravca Brod na Drini – Hum, koji se finansira u okviru potkomponente 1.1, naselja su rijetka i uglavnom naseljena zbog neravnog terena. Više informacija dostupno je u poglavlju 11.6.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Građani / grupe građana: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Lokalne zajednice - korisnici projekta</li> <li>○ Lokalne zajednice – ljudi koji žive u projektnim područjima, na koje projekat utiče, a ne koriste nužno puteve</li> <li>○ Profesionalni vozači</li> <li>○ Vlasnici transportnih preduzeća</li> <li>○ Drugi vozači koji koriste puteve koji su predmet ovog projekta (npr. putnici koji idu na posao i turisti)</li> <li>○ Ljudi pogođeni otkupom zemljišta</li> <li>○ Lokalna preduzeća pogođena radovima na putevima/zatvaranjima, posebno turistička i ugostiteljska preduzeća</li> <li>○ Lokalno stanovništvo pogođeno ograničenim pristupom zemljištu i drugim izvorima sredstava za život (uključujući usluge ekosistema)</li> <li>○ Lokalno stanovništvo pogođeno otežanim pristupom robama i uslugama (npr. zdravstvenim uslugama)</li> <li>○ Građevinski radnici</li> <li>○ Strani radnici (radnici migranti i radnici bez državljanstva)</li> <li>○ Preduzeća za održavanje</li> </ul> </li> <li>• Državni akteri (Putevi RS, opštinske i gradske službe za prostorno uređenje, puteve, građevinarstvo, pitanja životne sredine i društva, itd.)</li> </ul>
<b>Ostale zainteresovane strane</b>	Pojedinci, grupe ili drugi subjekti koji mogu imati interes za projekat. Ove zainteresovane strane možda neće doživjeti direktne uticaje projekta, ali smatraju ili percipiraju da su njihovi interesi pogođeni projektom i/ili koji mogli uticati na projekt i proces njegove implementacije na neki način.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Državni akteri na svim nivoima (Ministarstvo finansija RS, javna preduzeća koja upravljaju putnom infrastrukturom, inspekcijski organi itd.)</li> <li>• Građani / grupe građana (organizacije građanskog društva)</li> <li>• Međunarodni razvojni partneri i donatori</li> </ul>

<b>Ranjive osobe / grupe</b>	Oni za koje postoji veća vjerovatnoća da će biti štetno pogođeni uticajima projekta i/ili ograničeniji od drugih u svojoj sposobnosti da iskoriste prednosti projekta. Takav pojedinac / grupa će takođe vjerovatnije biti isključen / nesposoban da u potpunosti učestvuje u glavnom procesu konsultacija i kao takav može zahtijevati posebne mjere i/ili pomoć da to učini.	<ul style="list-style-type: none"><li>• Nedovoljno zastupljeni pojedinci ili grupe u nepovoljnom položaju do kojih može biti teško doći, nepismeni ili oni koji nisu u okviru formalne ekonomije ili stambenog tržišta, npr. žene, stariji ljudi, dijelovi romske populacije, veoma siromašni, migranti. Navedene grupe su heterogene, stoga će se detaljnija klasifikacija, identifikacija informacijskih potreba i adekvatna vrsta komunikacije vršiti od slučaja do slučaja u planovima SEP specifičnim za lokaciju.</li></ul>
------------------------------	--	---

Lista identifikovanih zainteresovanih strana je zasnovana na ove tri kategorije i predstavljena je u Tabeli 6 u nastavku. Treba napomenuti da je ovaj (na nivou projekta) plan SEP „živi dokument“ koji će se redovno ažurirati tokom trajanja projekta prema potrebi, uključujući listu identifikovanih zainteresovanih strana. Međutim, on će i dalje funkcionirati kao okvir, dok će detaljni planovi SEP specifični za lokaciju krojiti konkretne mjere za smislene konsultacije i angažovanje građana u vezi s konkretnim projektnim aktivnostima.

Preduzeće Putevi RS se ne smatra zainteresovanom stranom u smislu plana SEP, jer su agencija za implementaciju projekta.

Tabela 6: Identifikovani zainteresovane strane projekta

Identifikovane strane	specifične zainteresovane strane	Interes za projekat
<b>Pogođene strane</b>		
<b>Građani / grupe građana</b>	Mjesne zajednice u opštinama Foča Kalinovik i Vlasenica, te drugim opštinama koje su direktno pogođene Projektom. Ovo uključuje stambena udruženja.	Uticaj implementacije Projekta na život i rad stanovnika u mjesnim zajednicama, obuhvaćenim realizacijom Projekta.
	Ljudi koji žive u blizini lokacija za implementaciju Projekta, uključujući opštine Foča, Kalinovik i Vlasenica	Uticaj implementacije Projekta na stanovništvo i stambene objekte koji se nalaze u neposrednoj blizini lokacija Projekta. Pojedinci i domaćinstva će vjerovatno primijetiti promjene od uticaja projektnih aktivnosti koje proizilaze iz građevinskih radova na životnu sredinu i društvo tokom njihove implementacije. Ove Strane pogođene Projektom (PAP) će vjerovatno biti pogođene smetnjama uzrokovanim saobraćajem teških vozila na Projektu, uticajima na izgradnju, bukom i vibracijama, zatvaranjem puteva (djelimično ili potpuno), promjenama brzine, bezbjednosnim namještajem (koji može blokirati trenutne ulaze / izlaze sa puta i na put), itd., ali takođe mogu imati koristi od mogućnosti zapošljavanja u vezi s projektom. Informacije o uređenju puteva, zatvaranju, projektovanju itd.
	Ljudi pogođeni otkupom zemljišta	Informacije o gubitku imovine koji se može pripisati potrebama implementacije projektnih aktivnosti .
	Ljudi pogođeni ograničenim pristupom zemljištu	Informacije o gubitku sredstava za život koji se može pripisati potrebama implementacije projektnih aktivnosti
	Ljudi pogođeni ograničenim pristupom robama i uslugama	Informacije o nadoknadi ili alternativnom snabdijevanju koje se može pripisati potrebama implementacije projektnih aktivnosti .
	Građevinski radnici	Pitanja zdravlja i sigurnosti na radu, radna prava, zdravstvena zaštita
<b>Državni / javni akteri</b>	Putevi RS	Učešće u realizaciji implementacionih i projektnih radova. Poboljšanje održivosti i bezbjednosti puteva.  Informisanje građana o aktivnostima Projekta i koordinacija sa uključenim opštinama. Vođenje aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana na opštinskom nivou i nivou zajednice tokom otkupa zemljišta i građevinskih radova, koordinacija sa opštinama na terenskim aktivnostima. Imenovanje kontakt tačke(tačaka) za GRM.
	Opštine Foča Kalinovik i Vlasenica, kao i druge (za sada nepoznate) gdje će se projekat realizovati - Službe prostornog uređenja i zaštite životne sredine	Učešće u realizaciji Projekta, informisanje građana o aktivnostima Projekta. Administrativno upravljanje procesom otkupa zemljišta. Učestvovanje u aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana na opštinskom i nivou zajednice tokom otkupa zemljišta i građevinskih radova, koordinacija sa preduzećem Putevi RS na terenskim aktivnostima, lokalne kontakt tačke za GRM.
<b>Ostale zainteresovane strane</b>		
<b>Državni / javni akteri na svim nivoima</b>	Ministarstvo finansija RS	Kreditni nadzor na nivou RS
	Ministarstvo financija i trezora BiH	Zajmoprimac Finansijsko upravljanje budžetom BiH, uključivanje garancija BiH, ovlaštena lica za isplatu .
	Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS	Glavna nadležna institucija za prostorno planiranje i izgradnju i izdavanje okolišnih dozvola (EIA saglasnost) na nivou RS.

	Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS	U slučaju nesreća, predlaganje korektivnih mjera u vezi sa OHS i radničkim pravima; Iskustva u komunikaciji i pomoći ranjivim grupama, učestvuje u osnovnim istraživanjima
	Ministarstvo trgovine i turizma	Vodi bazu podataka o turističkim i ugostiteljskim preduzećima, učestvuje u osnovnim istraživanjima
	Ministarstvo prosvjete i kulture	Nadležni organ za očuvanje kulturnog naslijeđa; Izdaje uslove ili reguliše očuvanje kulturnog naslijeđa i organizuje i obrađuje slučajne nalaze
	Svjetska banka	Glavni investitor, Odobravanje kredita, podrška implementaciji kredita i praćenje usklađenosti sa ugovorima i postizanje razvojnih ciljeva projekta
Finansijske organizacije	EBRD	Dodatni investitor.
Građani/grupe građana	Savez gradova i opština	Uticaj implementacije Projekta na lokalne zajednice obuhvaćene realizacijom Projekta. Projektni zahtjevi i uslovi koje administrativne službe treba da ispune kako bi implementirale Projekat.
	Preduzeća za upravljanje putevima u RS (opštinska preduzeća za puteve)	Učešće u realizaciji projekta, Pružanje tehničke podrške preduzeću Putevi RS
	Mediji na nivou RS, BiH, Crne Gore (radio, TV, novine)	Omogućava široko i redovno raspodjeljivanje informacija u vezi sa Projektom, osigurava njegovu vidljivost i olakšava angažovanje zainteresovanih strana
	NVO u RS	Zaštita vodnih područja, prirodnih područja i biološke raznovrsnosti u lokacijama implementacije Projekta.
	Građevinski radnici/sindikati	Pitanja bezbjednosti i zdravlja na radu, radnička prava
	Pružaooci socijalnih usluga – bolničke usluge, medicinske sestre, socijalna zaštita	Kratkoročni negativni uticaji uključuju povećanu količinu vremena za pružanje usluga, povećane troškove pružanja usluge, troškove alternativa u pružanju usluga. Dugoročne prednosti smanjenih troškova pružanja usluga.
Trgovačka udruženja i Privredna komora	Udruženja u ugostiteljstvu i turizmu	Kratkoročni gubitak prihoda i dugoročne koristi od lakšeg pristupa turističkim / rekreacijskim / ugostiteljskim lokacijama
<b>Ranjive grupe</b>		
<b>Pojedinci ili grupe u nepovoljnom položaju/ranjive</b> su potencijalno neproporcionalno pogođeni i manje su u mogućnosti da iskoriste mogućnosti koje nudi projekt zbog specifičnih poteškoća u pristupu i/ili razumijevanju informacija o projektu		Pogođeni promjenama kvaliteta puteva, pogođeni radovima, potencijalno otežan pristup transportu, otežan pristup sredstvima za život. Potencijalno zaposleni kao dio radne snage Izvođača ili na drugi način imati koristi od radova. Učešće u davanju povratnih informacija o njihovim problemima, problemima vezanim za aktivnosti koje se finansiraju projektom.



### 5.3 Pojedinci i grupe u nepovoljnom položaju / ranjivi pojedinci i grupe

Pojedinci ili grupe u nepovoljnom položaju / ranjivi pojedinci ili grupe su potencijalno neproporcionalno pogođeni i manje u mogućnosti da iskoriste mogućnosti koje nudi projekat zbog specifičnih poteškoća u pristupu i/ili razumijevanju informacija o projektu i njegovim uticajima na životnu sredinu i društvo i strategijama ublažavanja. Takve grupe će takođe vjerovatnije biti isključene iz procesa konsultacija. Osim grupa i pojedinaca koje je lako otkriti, uključuje i grupe do kojih može biti teško doći zbog komunikacijskih barijera ili drugih razloga (jezik, nepismenost, putovanja, boravak negdje drugdje) i one koji su na neformalnom stambenom tržištu ili u neformalnoj privredi i onih koji su veoma siromašni i možda im je teško da plaćaju redovne tarife.

Pojedinci ili grupe u nepovoljnom položaju / ranjivi pojedinci ili grupe ili grupe u projektnom području mogu uključivati „domaćinstva sa niskim prihodima“; žene; mlade; domaćinstva koje vode žene; staračka domaćinstva ( $\geq$  starosne dobi za odlazak u penziju) a da nijedan drugi član domaćinstva ne donosi prihod; osobe sa ograničenom pokretljivošću; ili osobe sa invaliditetom, žene u ruralnim zajednicama, romske grupe, pojedinci i zajednice staništa. Različite vrste prepreka mogu uticati na kapacitet takvih grupa da artikulišu svoje brige i prioritete u vezi sa uticajima projekta. Romska populacija je kategorisana među najugroženije društvene grupe, a posebno Romkinje, jer su manje obrazovane od Roma. U slučaju da imaju posao, što je vrlo rijetko, obično se radi o nekom neprijavljenom i slabije plaćenom poslu. Međutim, to nije svuda slučaj jer Romi predstavljaju heterogenu grupu sa različitim nivoima integracije u lokalne zajednice. Na mnogim mjestima romske zajednice koriste lokalni (srpski, bosanski, hrvatski) jezik umjesto romskog jezika i dijalekta. Stoga će komunikacijski i informacioni pristup Romima, kao i različitim ranjivim grupama, trebati biti od slučaja do slučaja i dalje definisan u planovima SEP specifičnim za lokaciju.

Stariji građani, penzioneri, muškarci i žene od 65 i više godina, osobe sa zdravstvenim problemima i invaliditetom mogu biti dobra, ali potcijenjena ciljna grupa za angažovanje građana. Ovo je posebno slučaj ako su područja udaljena, a usluge i roba se isporučuju na neobične načine, npr. mobilne prodavnice, patronažna sestra (npr. koja obavlja redovne obilaskе), pomoć starijim osobama itd.

Za svaki potprojekat će se procjena ranjivosti sprovesti kao dio pripreme projekta i obezbijediće informacije i (i) za Plan preseljenja ako je potrebno i (ii) za plan SEP specifičan za lokaciju, gdje je potrebno prilagođavanje metoda i pristupa angažovanja kako je dizajnirano u ovom planu SEP kako bi se premostile sve prepreke za angažovanje koje proizlaze iz ranjivosti.

## 5.4 Rodna analiza, radnje i indikatori

Barometar rodne ravnopravnosti Bosne i Hercegovine koji su pripremili UNDP i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, a na osnovu istraživanja iz 2023. godine, naglašava sveprisutne rodno zasnovane disparitete u zapošljavanju i ulogama u donošenju odluka. Prema ovom istraživanju, uprkos povećanom pristupu različitim zanimanjima, žene se i dalje suočavaju sa diskriminacijom, posebno na rukovodećim pozicijama zbog rodno određenih porodičnih obaveza. Većina ispitanika se slaže da žene doživljavaju diskriminaciju u vezi sa planiranjem porodice tokom intervjua za posao i često su ograničene na slabije plaćena i manje cijenjena zanimanja. Pored toga, porodične obaveze žena ometaju njihovo napredovanje u karijeri, a one su nedovoljno zastupljene u visoko plaćenim STEM oblastima. Dok i muškarci i žene vjeruju da su žene sposobne zauzeti rukovodeće pozicije, još uvijek prevladava uvjerenje da su za žene prikladniji manji porodični biznisi, a velikim kompanijama bolje upravljaju muškarci. Rodno zasnovani stereotipi i dalje postoje, pogađajući žene čak i na višim pozicijama. Međutim, postoji zajedničko uvjerenje da bi i muškarci i žene trebalo da uzmu roditeljsko odsustvo radi brige o djeci. Uprkos ovim izazovima, raste svijest o potrebi za rodnom paritetom u zapošljavanju i porodičnim obavezama.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini usvojen je u maju 2003. godine (izmijenjen 2009. i 2010. godine). Ovaj zakon uređuje, promoviše i štiti ravnopravnost polova i garantuje jednake mogućnosti za sve građane, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi društva, te sprječava direktnu i indirektnu diskriminaciju prema spolu. Potpuna rodna ravnopravnost je zagarantovana u svim sferama društva, a posebno u oblasti obrazovanja, privrede, zapošljavanja i rada, socijalne i zdravstvene zaštite, sporta, kulture, javnog života i medija, bez obzira na bračni i porodični status. Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola i rodne orijentacije.

Iako pokazuje poboljšanja u percepciji, anketa iz 2024. godine u velikoj mjeri odgovara Procjeni Svjetske banke o rodnom paritetima u BiH iz 2015. godine, u kojoj se procjenjuje da Bosna i Hercegovina gubi 16 posto svog bruto nacionalnog dohotka zbog rodnih dispariteta u učešću u radnoj snazi. Iako zakoni koji formalno zabranjuju rodnu diskriminaciju, često se ne provode zbog nedosljednosti sistema i tradicionalnih patrijarhalnih društvenih normi, npr. žene sa visokim obrazovanjem imaju duži period čekanja da nađu posao u poređenju sa muškarcima sa istim obrazovanjem.

Statistike<sup>3</sup> pokazuju da su rodne nejednakosti u različitim aspektima učešća u društvu i dalje veoma izražene u Republici Srpskoj (RS):

- Političko učešće: Žene su slabo zastupljene na pozicijama političke moći i donošenja odluka. Među poslanicima Narodne skupštine Republike Srpske u 2015. godini žene su činile 21,7%, dok je na sljedećim izborima taj broj povećan na 26,83%<sup>4</sup>; u Vijeću naroda RS žene su činile samo 14,8% delegata, ali su činile skoro trećinu ministara (31,2%) u 2015. godini. Međutim, u nekim strukama, koje obično uključuju i visoko obrazovanje, prevladavaju žene: npr. u Vrhovnom sudu RS, u 2019. i 2020. godini žene su činile 69,56%, odnosno 73,91%. U drugim sudovima (npr. opštinskim) situacija je slična<sup>5</sup>.

- Rodne nejednakosti u obrazovanju: Dok u 2015. godini više od polovine žena nije imalo obrazovanje iznad osnovnog nivoa, što znači da nemaju kvalifikacije, u školskim godinama 2017-2021. približno isti broj dječaka i djevojčica završava sve nivoe obrazovanja<sup>6</sup>. Istovremeno, prema istim izvorima, veći broj žena završava tercijarno obrazovanje.

- Rodne nejednakosti na tržištu rada: Nejednakosti se manifestuju kroz različite dimenzije, kao što su manji ulazak na tržište rada, smanjene mogućnosti zapošljavanja, veće šanse za nezaposlenost, manji udio zaposlenosti u nepoljoprivredi među zaposlenim ženama u odnosu na zaposlene muškarce, te nedovoljna zastupljenost u preduzetništvu i samozapošljavanju.<sup>7</sup>

Što se tiče transporta, samo 36% ili žena ima vozačku dozvolu, dok su brojke još gore kada je u pitanju vlasništvo nad

<sup>3</sup> 2015. godine, Svjetska banka, Procjena rodnih dispariteta u BiH

<sup>4</sup> Narodna skupština RS, (<https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/narodna-skup%C5%A1tina/sastav/narodni-poslanici>)

<sup>5</sup> Vlada Bosne i Hercegovine, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, *Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini*, 2022. godine

<sup>6</sup> Ibid

<sup>7</sup> <https://www.secons.net/files/publications/95-publication.pdf>

vozilima – samo 22% žena posjeduje automobile, za razliku od 78% muškaraca.

Što se tiče zapošljavanja žena u sektoru saobraćaja, situaciju možemo ilustrovati na primjeru JP Putevi RS. Tamo među svim zaposlenima nalazimo 46% žena, dok samo 25% rukovodećih pozicija pripada ženama.

Konsultacije će aktivno uključiti članove zajednice, bez obzira na pol, kako bi se osiguralo djelotvorno učešće javnosti. Projekat će promovisati pristup zapošljavanju i mogućnostima pružanja usluga. U objektivnoj oblasti podrške razvoju efikasnijeg tržišta zemljišta i nekretnina, primjećuje se da je imovina skoro uvijek registrovana na muškarce, što otežava ženskim članovima domaćinstva da učestvuju u podjeli koristi i donošenju odluka u vezi sa raseljavanjem.

Intervencije predložene u projektima neće u potpunosti donijeti predviđene ekonomske i socijalne povrate osim ako svi pripadnici ciljane populacije i krajnji korisnici, bez obzira na spol, ne mogu sudjelovati u procesu donošenja odluka i pristupiti poboljšanim objektima.

## 5.5 Proširenje zainteresovanih strana

Ovaj projekat ima za cilj da angažuje raznoliku grupu pojedinaca koji predstavljaju različite ekonomske pozadine sa različitim stepenom interesovanja za projekat. Kako se projekat bude razvijao, možda će biti potrebno procijeniti listu zainteresovanih strana i razmotriti njeno proširenje kako bi obuhvatila i druge relevantne strane. Da bi se ovo olakšalo, od zainteresovanih strana će biti zatraženo da popune sveobuhvatan upitnik u ključnim prekretnicama tokom životnog vijeka projekta, kao što je praćenje inicijalnog poziva za podnošenje prijedloga projekata, na sredini implementacije ili po značajnim modifikacijama dizajna projekta. Sva prikupljena ažuriranja biće integrisana u komponentu monitoringa i evaluacije (Monitoring & Evaluation - M&E) Projekta.

Tabela 7: Upitnik za proširivanje i ažuriranje

UPITNIK ZA PROŠIRENJE I AŽURIRANJE ZAINTERESOVANIH STRANA	
<input type="checkbox"/> Da <input type="checkbox"/> Ne  <i>Ako je odgovor „Ne“, projekat treba da proširi listu zainteresovanih strana</i>	<p>Je li naša trenutna lista fokusirana na relevantne zainteresovane strane koje su važne za naše sadašnje i buduće napore?</p> <p><i>(Odgovori bi trebalo da budu zasnovani na znanju o Projektu, primljenim povratnim informacijama i registrovanim pritužbama koje se odnose na neadekvatan doseg, i povratnim informacijama od savjetodavnih službi i tehničke pomoći tokom njihovog angažmana)</i></p>
<input type="checkbox"/> Da <input type="checkbox"/> Ne  <i>Ako je odgovor „Ne“, treba ponovo razmotriti procjenu potreba ili izvršiti dopunu i ponovo pregledati listu zainteresovanih strana</i>	<p>Da li dobro razumijemo odakle zainteresovane strane dolaze, šta mogu htjeti, da li bi bile zainteresovane za angažovanje u Projektu i zašto?</p> <p><i>(Odgovori bi trebalo da budu zasnovani na učestalosti obraćanja zainteresovanih strana putem komunikacijskih kanala koji nisu Projektni, sa prijedlozima za uključivanje grupa ili prihvatljivih aktivnosti itd.)</i></p>
<input type="checkbox"/> Da <input type="checkbox"/> Ne  <i>Ako je odgovor „Ne“, treba ponovo razmotriti listu zainteresovanih strana, kao i kriterijume za prijem i evaluaciju</i>	<p>Da li se trenutna strategija angažovanja adekvatno fokusira na potencijalne korisnike Projekta iz ranjivih grupa?</p> <p><i>(Odgovori bi trebalo da budu zasnovani na dnevniku angažmana zainteresovanih strana u odnosu na rodne aspekte i pritužbe koje primaju žene s fokusom na nedovoljnu uključenost i/ili pristup koristima koje donosi Projekt)</i></p>

## 6 PROGRAM ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA

### 6.1 Svrha Programa angažovanja zainteresovanih strana

Ovaj Plan SEP je osmišljen da bi uspostavio efikasnu platformu za produktivnu interakciju sa pogođenim stranama i drugim zainteresovanim stranama u ishodu implementacije projekta. Smisleno angažovanje zainteresovanih strana tokom projektnog ciklusa je suštinski aspekt dobrog upravljanja projektom i pruža mogućnosti za:

- Osiguravanje značajnog angažmana građana,
- Traženje povratnih informacija kako bi se dobile informacije za dizajn, implementaciju, monitoring i evaluaciju projekta,
- Pojašnjavanje ciljeva projekta, obima i upravljanje očekivanjima,
- Procjenjivanje i ublažavanje rizika projekta,
- Povećavanje rezultata i koristi projekta,
- Širenje informacija i materijala o projektu,
- Rješavanje pritužbi na projekat.

### 6.2 Objelodanjivanje informacija

U Tabeli 8 ukratko se opisuje kakve će informacije biti objavljene, u kojim formatima i koje vrste metoda će se koristiti za prenošenje tih informacija na širok spektar grupa zainteresovanih strana.

Dodatak B. Format tabele za dokumentovanje angažovanja zainteresovanih strana pruža obrazac za dokumentiranje aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana

Tabela 8: Opis metoda objelodanivanja informacija

Kanal za objelodanivanje podataka	Informacije/dokumenti koje treba objelodaniti	Ciljne zainteresovane strane	Učestalost	Odgovornosti
Internetska stranica projekta i/ili internetska stranica RS, Oglasna ploča RS,	<ul style="list-style-type: none"> <li>Projektna dokumentacija (uključujući ovaj plan SEP) i izvještaji</li> <li>Redovno ažuriranje razvoja projekta</li> <li>Tromjesečni izvještaji o napretku projekta</li> <li>Pojedinosti o mehanizmu za rješavanje pritužbi zajedno sa elektronskim obrascem za podnošenje pritužbi</li> <li>Kontakt podaci preduzeća Putevi RS www.putevirs.com u opštinama/gradovima uključenim u projekat</li> <li>Letak koji sadrži informacije o mehanizmu za rješavanje pritužbi projekta (GRM)</li> <li>Rezultati anketa o zadovoljstvu korisnika</li> <li>Sažeci aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana (format Aneksa iz B)</li> </ul>	Sve zainteresovane strane	<p>Projektna dokumentacija prije Procjene;</p> <p>E&amp;S Instrumenti najmanje 20 dana prije tendera.</p> <p>Izvještaji i ostali dokumenti tromjesečno, osim zbirnih rezultata istraživanja o zadovoljstvu korisnika (na godišnjem nivou) i sažetaka angažovanja zainteresovanih strana (polugodišnje)</p>	PIU
Mediji, uključujući tradicionalne i društvene medije - Facebook, Twitter (stranice posvećene Projektu)	<ul style="list-style-type: none"> <li>Najave projekta i aktivnosti angažovanja</li> <li>Pozivi na javne konsultacije</li> <li>Informacije o planiranim sastancima ili dostupnosti informacija o projektu</li> <li>Kratki izvještaji o napretku projekta</li> </ul>	Sve zainteresovane strane	Redovno u skladu sa dinamikom projekta	PIU
Elektronska pošta	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pozivi na konsultativne sastanke</li> <li>Projektna dokumentacija</li> </ul>	Vladini akteri; agencije za vode, mjesne zajednice, CSO	Po potrebi	PIU
Oglasne table opština/gradova i preduzeća Putevi RS i/ili interna IT mreža; internetske stranice preduzeća Putevi RS, internetske stranice projekta; Oglasne ploče za radove (na lokacijama radova)	<ul style="list-style-type: none"> <li>Letak koji sadrži informacije o projektnom mehanizmu GRM</li> </ul>	Izvođači, podizvođači, radnici jedinice PIU i preduzeća Putevi RS, ljudi koji žive na području pogođenom Projektom	Početak projektnih aktivnosti	PIU

<p>Sastanci na licu mjesta, obuke i pismena uputstva</p> <p>Oglasne ploče za radove (na lokacijama radova)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Projektni mehanizam GRM, mjere zaštite na radu, rizici tokom građevinskih radova, mjere opreza upravljanja otpadom i opasnim materijalima, lična zaštitna oprema, itd.</li> </ul>	<p>Radnici angažovani u fazi izgradnje, Jedinica PIU, radnici preduzeća Putevi RS angažovani na aktivnostima implementacije projekta, Mjesne zajednice</p>	<p>Prije početka izgradnje, nadogradnje i modernizacije infrastrukture, prije izvođenja instalaterskih radova, prije bezbjednosnih i drugih istraživanja i kontinuirano po potrebi</p>	<p>PIU</p>
--	--	--	--	------------

### 6.3 Planirane aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana

Aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana u projektu imaju za cilj da određenim grupama zainteresovanih strana pruže relevantne informacije i mogućnosti da izraze svoje stavove o temama koje su im važne. U Tabeli u nastavku prikazane su aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana planirane za projekat. Vrste aktivnosti i njihova učestalost su prilagođene tri glavne faze projekta: priprema projekta (uključujući dizajn projekta, odabir izvođača i nabavku materijala), izgradnja i faza nakon izgradnje i rada.

Kako bi se osigurala adekvatna zastupljenost i učešće različitih zainteresovanih strana, projekat će koristiti različite metode i tehnike za direktno uključivanje zainteresovanih strana (javne konsultacije i sastanci, ankete, itd.), kao i mrežne i daljinske alate (kao što su TV, radio, telefon i internetske stranice) kako bi se zadovoljile potrebe različitih zainteresovanih i pogođenih grupa. Metode koje će se koristiti tokom implementacije projekta za konsultacije sa ključnim grupama zainteresovanih strana, uzimajući u obzir potrebe krajnjih korisnika, a posebno ranjivih grupa, detaljno su prikazane u Tabeli 9.

Tabela 9: Sažetak predložene strategije za konsultacije

Faza projekta	Ciljne zainteresovane strane	Tema (teme) angažovanja	Metoda (metode) koje će se koristiti	Lokacija / učestalost	Odgovornosti
Faza 1: Priprema projekta (objavljivanje ESMF / RPF / ESMF / SEP, dizajn projekta, odabir izvođača i nabavka zali ha)	<p><b>Strane pogođene projektom (građani) i ranjive grupe</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ljudi pogođeni otkupom zemljišta;</li> <li>▪ Ljudi koji žive u projektnom području;</li> <li>▪ Ranjiva domaćinstva</li> <li>▪ Ranjivi pojedinci</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Proces otkupa zemljišta;</li> <li>▪ Pomoć u prikupljanju službene dokumentacije za ranu registraciju zemljišta;</li> <li>▪ Stope kompenzacije i metodologija;</li> <li>▪ Objavljivanje projektne dokumentacije;</li> <li>▪ Obim projekta i obrazloženje;</li> <li>▪ Projektni E&amp;S principi;</li> <li>▪ Mogućnosti preseljenja i obnove sredstava za život;</li> <li>▪ Podizanje svijesti o rodno zasnovanom nasilju (GBV) / seksualnoj eksploataciji i zlostavljanju (SEA) / seksualnom uznemiravanju (SH);</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Virtuelni javni sastanci, virtuelne obuke/radionice (odvojeni sastanci posebno za žene i osobe sa invaliditetom);</li> <li>▪ Sastanci licem u lice;</li> <li>▪ Konsultativni sastanci sa građanima;</li> <li>▪ Komunikacija sa masovnim/društvenim medijima - Facebook;</li> <li>▪ Objavljivanje pisanih informacija - Brošure, poster, flajeri, leci, internetska stranica;</li> <li>▪ Informativne table u prostorijama MZ, opština / gradova i JP;</li> <li>▪ Mehanizam za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Anketa pogođenih strana (PAP) – prije završetka preseljenja;</li> <li>▪ Bodovne kartice zajednice.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sastanci za pokretanje projekta u opštinama i lokalnim zajednicama na koje se projekat odnosi;</li> <li>▪ Mjesečni sastanci preko mreže u opštinama na koje se odnosi projekat;</li> <li>▪ Istraživanje PAP u opštinama i lokalnim zajednicama na koje se odnosi projekat;</li> <li>▪ Komunikacija putem masovnih/društvenih medija i službenih internetskih stranica opština (po potrebi);</li> <li>▪ Informativne table sa brošurama / plakatima / lecima u prostorijama MZ zahvaćenih Projektom,</li> <li>▪ Opštine/gradovi (Opštine i odjeljenja za saobraćaj u okviru njih).</li> <li>▪ Pravobranilaštvo RS i RUGIP - Republička uprava za geodetske i imovinsko pravne poslove</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU</li> </ul>



	<p><b>Druge pogođene strane (vladini akteri)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Lokalne samouprave, opštine i gradovi;</li> <li>▪ Opštinska preduzeća kompanije za održavanje i upravljanje putevima u odabranim opštinama i gradovima</li> <li>▪ Kancelarije katastra</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Objavljivanje projektne dokumentacije;</li> <li>▪ Proces otkupa zemljišta;</li> <li>▪ Upis zemljišnih parcela;</li> <li>▪ Mogućnosti preseljenja i obnove sredstava za život;</li> <li>▪ Obim projekta, obrazloženje i E&amp;S principi;</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sastanci licem u lice;</li> <li>▪ Virtualni javni sastanci sa PAP.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sedmično (po potrebi)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU</li> </ul>
	<p><b>Ostale zainteresovane strane (građani)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Štampa i mediji na nivou RS;</li> <li>▪ NVO;</li> <li>▪ Javnost, osobe koje traže posao;</li> <li>▪ Preduzeća i poslovne organizacije;</li> <li>▪ Radničke organizacije.</li> </ul> <p><b>(Vladini akteri)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ministarstva RS</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Proces otkupa zemljišta;</li> <li>▪ Konsultacije vezane za GBV / SEA / SH;</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Objavljivanje projektne dokumentacije;</li> <li>▪ Obim projekta, informacije o obrazloženju za projekt i E&amp;S principi;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Virtualni javni sastanci, virtualne obuke/radionice (odvojeni sastanci posebno za žene i osobe sa invaliditetom);</li> <li>▪ Komunikacija sa masovnim/društvenim medijima - Facebook;</li> <li>▪ Objavljivanje pisanih informacija - Brošure, poster, flajeri, leci, internetska stranica;</li> <li>▪ Informativne table u prostorijama MZ, opština / gradova i JP;</li> <li>▪ Mehanizam za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Projektne ture za medije, lokalne predstavnike;</li> <li>▪ Oglasna tabla za zapošljavanje.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sastanci za pokretanje projekta u opštinama i lokalnim zajednicama na koje se projekat odnosi;</li> <li>▪ Mjesečni sastanci preko mreže u opštinama na koje se odnosi projekat;</li> <li>▪ Komunikacija putem masovnih/društvenih medija i službenih internetskih stranica opština (po potrebi);</li> <li>▪ Informativne table sa brošurama/plakatima/lecima u prostorijama Projekta</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU</li> </ul>

Faza projekta	Ciljne zainteresovane strane	Tema (teme) za angažovanje	Metoda (metode) koje će se koristiti	Lokacija / učestalost	Odgovornosti
	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Odjeljenja lokalne samouprave (opštine i gradovi);</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Pitanja vezana za GBV / SEA / SH bi rješavale, a sviješću o tom pitanju, uključujući promjenu mišljenja o tom pitanju od strane društva u cjelini, bi se bavile implementacione agencije, uključujući lokalne nevladine organizacije i nevladine organizacije koje posebno rade na pitanju GBV / SEA / SH.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Pogođene MZ, opštine / gradovi i JP (kontinuirano).</li> </ul>	
	<p><b>Druge zainteresovane strane (državni akteri)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ostala vladina odjeljenja od kojih su potrebne dozvole/ovjere;</li> <li>▪ Drugi subjekti za razvoj projekta koji se oslanjaju na projekt ili su u blizini projekta i njihovi finansijeri</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Informacije o projektu - obim i obrazloženje i E&amp;S principi;</li> <li>▪ Koordinacijske aktivnosti;</li> <li>▪ Proces otkupa zemljišta;</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sastanci licem u lice;</li> <li>▪ Poziv na virtualne javne sastanke</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Po potrebi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU</li> </ul>
	<p><b>Ostale zainteresovane strane (građani)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ostalo osoblje preduzeća Putevi RS;</li> <li>▪ Konsultanti za nadzor;</li> <li>▪ Inženjeri za projektovanje i razvoj projekta;</li> <li>▪ Podizvođači radova, pružaoci usluga, dobavljači i njihovi radnici / radna snaga</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Informacije o projektu - obim i obrazloženje i E&amp;S principi;</li> <li>▪ Obuka o zahtjevima ESMF / ESMP i drugim planovima pod rukovodstva;</li> <li>▪ Podizanje svijesti o GBV / SEA / SH i obuka o kodeksu ponašanja izvođača (koja će uključivati GBV / SEA / SH);</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Povratne informacije o izvještajima konsultanta/izvođača.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Obuke i radionice preko mreže;</li> <li>▪ Sastanci licem u lice, samo po potrebi;</li> <li>▪ Poziv na virtualne javne sastanke, virtualne treninge/radionice;</li> <li>▪ Podnošenje potrebnih izvještaja.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Po potrebi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU</li> </ul>

Faza 2: Izgradnja	<p><b>Strane pogođene projektom (građani) i ranjive grupe</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ljudi pogođeni otkupom zemljišta;</li> <li>▪ Ljudi koji žive u projektnom području;</li> <li>▪ Ranjiva domaćinstva</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Proces otkupa zemljišta (uknjižba zemljišta; stope i metodologija naknade; obnova sredstava za život)</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Uticaji na zdravlje i bezbjednost (mjere bezbjednosti vezane za izgradnju);</li> <li>▪ Mogućnosti zapošljavanja;</li> <li>▪ Briga o životnoj sredini;</li> <li>▪ Podizanje svijesti o GBV / SEA / SH;</li> <li>▪ Status projekta.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Virtuelni javni sastanci, virtuelne obuke/radionice (odvojeni sastanci posebno za žene i osobe sa invaliditetom);</li> <li>▪ Konsultativni sastanci sa građanima;</li> <li>▪ Individualni kontakt sa PAP;</li> <li>▪ Komunikacija sa masovnim/društvenim medijima - Facebook;</li> <li>▪ Objavljivanje pisanih informacija - brošure, poster, flajeri, internetska stranica</li> <li>▪ Informativne table u prostorijama MZ, opština/gradova i JP;</li> <li>▪ Oglasne ploče na gradilištima</li> <li>▪ Mehanizam za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Lokalni mjesečni bilten;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Mjesečni/tromjesečni sastanci u svim pogođenim opštinama i selima u kojima je izgradnja u toku;</li> <li>▪ Komunikacija putem masovnih/društvenih medija (po potrebi);</li> <li>▪ Informativne table sa brošurama/plakatima/lecima u prostorijama MZ zahvaćenih Projektom,</li> <li>▪ Opštine / gradovi i JP (kontinuirano).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU</li> </ul>
-------------------	--	--	--	--	---

Faza projekta	Ciljne zainteresovane strane	Tema (teme) za angažovanje	Metoda (metode) koje će se koristiti	Lokacija / učestalost	Odgovornosti
			<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Bodovne kartice zajednice;</li> <li>▪ Anketa građana/PAP - Po završetku preseljenja i/ili izgradnje</li> </ul>		
	<p><b>Druge pogođene strane (vladine akteri)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Lokalne samouprave, opštine i gradovi;</li> <li>▪ JP u odabranim opštinama i gradovima</li> <li>▪ Kancelarije katastra</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Proces otkupa zemljišta;</li> <li>▪ Opis zemljišnih parcela;</li> <li>▪ Mogućnosti preseljenja i obnove sredstava za život;</li> <li>▪ Obim projekta, obrazloženje i E&amp;S principi;</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Status projekta.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sastanci licem u lice;</li> <li>▪ Virtuelni javni sastanci sa PAP-ima.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sedmično (po potrebi)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ PIU (konsultanti za životnu sredinu i društvo (E&amp;S));</li> <li>▪ PIT - Projektom obuhvaćene opštine / gradovi i JP;</li> <li>▪ Odsjeci za otkup zemljišta opština i gradova;</li> <li>▪ Konsultanti za nadzor i RAP;</li> <li>▪ Izvođač / podizvođači.</li> </ul>

	<p><b>Ostale zainteresovane strane (građani)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Štampa i mediji na nivou RS;</li> <li>▪ NVO;</li> <li>▪ Javnost, osobe koje traže posao, turisti;</li> <li>▪ Preduzeća i poslovne organizacije;</li> </ul> <p><b>Radničke organizacije (državni akteri)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ministarstva RS</li> <li>▪ Odjeljenja za lokalnu samoupravu (opštine i gradovi);</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Informacije o projektu - obim i obrazloženje i E&amp;S principi;</li> <li>▪ Koordinacijske aktivnosti;</li> <li>▪ Proces otkupa zemljišta;</li> <li>▪ Uticaji na zdravlje i bezbjednost;</li> <li>▪ Mogućnosti zapošljavanja;</li> <li>▪ Briga o životnoj sredini;</li> <li>▪ Konsultacije vezane za GBV / SEA / SH;</li> <li>▪ Proces mehanizma za rješavanje pritužbi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Virtuelni javni sastanci, virtuelne obuke/radionice (odvojeni sastanci posebno za žene i osobe sa invaliditetom);</li> <li>▪ Komunikacija sa masovnim/društvenim medijima - Facebook;</li> <li>▪ Objavljivanje pisanih informacija - Brošure, poster, flajeri, kompleti za odnose s javnošću, internetska stranica;</li> <li>▪ Informativne table u prostorijama MZ, opština/gradova i JP;</li> <li>▪ Mehanizam za rješavanje pritužbi;</li> <li>▪ Projektne ture za medije, lokalne predstavnike;</li> <li>▪ Oglasne ploče na gradilištima.</li> </ul> <p>▪ Pitanja vezana za GBV / SEA / SH bi rješavale, a sviješću o tom pitanju, uključujući promjenu mišljenja o tom pitanju od strane društva u cjelini, bi se bavile implementacione agencije, uključujući lokalne nevladine organizacije i nevladine organizacije koje posebno rade na pitanju GBV / SEA / SH.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Mjesečni/tromjesečni sastanci u svim pogodnim opštinama u kojima je izgradnja u toku i mjesnim zajednicama;</li> <li>▪ Komunikacija putem masovnih/društvenih medija (po potrebi);</li> <li>▪ Informativne table sa brošurama/plakatima/leci ma u prostorijama MZ zahvaćenih Projektom,</li> <li>▪ Opštine / gradovi i JP (kontinuirano).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Odsjeci za otkup zemljišta opština i gradova;</li> <li>▪ Preduzeće Putevi RS (konsultanti za životnu sredinu i društvo (E&amp;S));</li> <li>▪ PIT - Projektom obuhvaćene opštine / gradovi i JP.</li> </ul>
	<p><b>Ostale zainteresovane strane (građani)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ostalo osoblje preduzeća Putevi RS;</li> <li>▪ Konsultanti za nadzor;</li> <li>▪ Izvođač, pod-izvođači, pružaoci usluga, dobavljači i njihovi radnici</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Informacije o projektu – obim, obrazloženje i E&amp;S principi;</li> <li>▪ Obuka o zahtjevima ESMF / ESMP i drugim planovima pod rukovodstva;</li> <li>▪ Podizanje svijesti o GBV / SEA / SH i obuka o kodeksu ponašanja izvođača (koja će uključivati GBV / SEA / SH);</li> <li>▪ Mehanizam za rješavanje pritužbi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sastanci licem u lice;</li> <li>▪ Obuke/radionice;</li> <li>▪ Pozivi na javne sastanke/sastanke zajednice</li> <li>▪ Podnošenje potrebnih izvještaja.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Po potrebi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Preduzeće Putevi RS (konsultanti za životnu sredinu i društvo (E&amp;S));</li> <li>▪ PIT - Projektom obuhvaćene opštine / gradovi i JP</li> <li>▪ Odsjeci za otkup zemljišta opština i gradova;</li> <li>▪ Nadzor i konsultanti za RAP;</li> </ul>

Faza projekta	Ciljne zainteresovane strane	Tema (teme) za angažovanje	Metoda (metode) koje će se koristiti	Lokacija / učestalost	Odgovornosti
Faza 3: Faza nakon izgradnje i faza rada		<ul style="list-style-type: none"> <li>Povratne informacije o izvještajima konsultanta/izvođača.</li> </ul>			<ul style="list-style-type: none"> <li>Izvođač/podizvođači;</li> </ul>
	<p><b>Strane pogođene projektom (građani) i ranjive grupe</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ljudi pogođeni otkupom zemljišta;</li> <li>Ljudi koji žive u projektnom području;</li> <li>Ranjiva domaćinstva</li> <li>Ranjivi pojedinci</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Zadovoljstvo aktivnostima angažovanja i mehanizmom GRM;</li> <li>Proces mehanizma za rješavanje pritužbi;</li> <li>Mjere zdravlja i bezbjednosti zajednice tokom faze rada;</li> <li>Podizanje svijesti o GBV / SEA / SH;</li> <li>Pristup nadoknadi za preseljenje i dovršetak transfera zemljišta (za osobe koje ga još nisu primile, ako ga ima)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Virtuelni javni sastanci, virtuelne obuke/radionice (odvojeni sastanci posebno za žene i osobe sa invaliditetom);</li> <li>Individualni kontakt sa PAP;</li> <li>Konsultativni sastanci sa građanima;</li> <li>Komunikacija u masovnim / društvenim medijima - Facebook;</li> <li>Objavljivanje pisanih informacija - brošure, poster, flajeri, internetska stranica</li> <li>Informativne table u prostorijama MZ, opština / gradova i JP;</li> <li>Mehanizam za rješavanje pritužbi;</li> <li>Bodovne kartice zajednice;</li> <li>Anketiranje PAP - Po završetku preseljenja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Sastanci u pogođenim opštinama i selima (svakih šest mjeseci);</li> <li>Anketa građana / PAP u pogođenim selima;</li> <li>Komunikacija putem masovnih / društvenih medija (po potrebi);</li> <li>Informativne table sa brošurama / plakatima / lecima u prostorijama MZ zahvaćenih Projektom,</li> <li>Opštine / gradovi i JP (kontinuirano).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Preduzeće Putevi RS (konsultanti za životnu sredinu i društvo (E&amp;S));</li> <li>PIT - Projektom obuhvaćene opštine / gradovi i JP;</li> <li>Odsjeci za otkup zemljišta opština i gradova.</li> </ul>
	<p><b>Ostale zainteresovane strane (građani)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Štampa i mediji na nivou RS;</li> <li>NVO;</li> <li>Javnost, osobe koje traže posao, turisti;</li> <li>Preduzeća i poslovne organizacije;</li> </ul> <p><b>Radničke organizacije (državni akteri)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ministarstva RS</li> <li>Odjeljenja za lokalnu samoupravu (opštine i gradovi);</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Proces mehanizma za rješavanje pritužbi;</li> <li>Konsultacije vezane za GBV / SEA / SH;</li> <li>Mjere zdravlja i bezbjednosti zajednice tokom faze rada.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Virtuelni javni sastanci, virtuelne obuke/radionice (odvojeni sastanci posebno za žene i osobe sa invaliditetom);</li> <li>Komunikacija u masovnim / društvenim medijima - Facebook;</li> <li>Objavljivanje pisanih informacija - brošure, poster, flajeri, internetska stranica;</li> <li>Informativne table u prostorijama MZ, opština / gradova i JP;</li> <li>Mehanizam za rješavanje pritužbi;</li> <li>Projektne ture za medije, lokalne predstavnike.</li> <li>Pitanja vezana za GBV / SEA / SH bi rješavale, a sviješću o tom pitanju, uključujući promjenu mišljenja o tom pitanju od strane društva u cjelini, bi se bavile implementacione agencije, uključujući lokalne nevladine organizacije i nevladine organizacije koje posebno rade na pitanju GBV / SEA / SH..</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Sastanci u pogođenim opštinama i selima (svakih šest mjeseci);</li> <li>Komunikacija putem masovnih / društvenih medija (po potrebi);</li> <li>Informativne table sa brošurama / plakatima / lecima u prostorijama MZ zahvaćenih Projektom,</li> <li>Opštine / gradovi i JP (kontinuirano).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Preduzeće Putevi RS (konsultanti za životnu sredinu i društvo (E&amp;S));</li> <li>PIT - Projektom obuhvaćene opštine / gradovi i JP;</li> <li>Odsjeci za otkup zemljišta opština i gradova.</li> </ul>

## 6.4 Predložena strategija za uključivanje gledišta ranjivih grupa

U skladu sa standardom ESS10 i razvojnim ciljevima Svjetske banke, koji naglašavaju zajednički prosperitet, Projekat će uložiti sve razumne napore i koristiti sve raspoložive alate i metode kako bi: (i) uključio potrebe ranjivih grupa u ciljeve Projekta, i (ii) stvorio mogućnosti za ranjive pojedince i zajednice da imaju koristi od Projekta. Da bi se to postiglo, neophodno je uspostaviti djelotvorne informativne kanale, komunikacijske kanale i kanale za širenje informacija koji su kulturološki primjereni, dostupni i razumljivi svima. Stoga će se u okviru projekta implementirati posebne mjere kako bi se osiguralo da grupe u nepovoljnom položaju i ranjive grupe imaju jednaku priliku da pristupe informacijama, daju povratne informacije ili podnose pritužbe. Projektni indikatori će se pratiti i razvrstavati po spolu i ranjivim grupama koliko god je to moguće. Konsultativne aktivnosti će biti inkluzivne, sa ciljem da se angažuju svi segmenti lokalnog društva, uključujući i ranjive pojedince.

Koristiće se nekoliko strategija za djelotvoran angažman sa ranjivim grupama i pojedincima, kao što je partnerstvo s nevladinim organizacijama i organizacijama u zajednici koje podržavaju ranjive i marginalizovane grupe da razviju odgovarajuće strategije razmjene poruka i komunikacije, partnerstvo sa specijalizovanim opštinskim službama (npr. za socijalnu zaštitu i inkluziju, intenzivirana i direktna komunikacija sa ranjivim grupama i ostalo primjereno aktivnostima specifičnim za lokaciju). Uz to, korištenje manjinskih jezika/dijalekata ili vizuelnih pomagala će se razmotriti za one sa niskom pismenošću, posebno za žene i romske zajednice (ako ne koriste lokalne jezike, što će se utvrditi u anketama i planovima SEP specifičnim za lokaciju). Informacije će biti pružene u pristupačnim formatima, poput Brajevog pisma ili velikim slovima, za one sa specifičnim komunikacijskim potrebama. Odvojene diskusije u malim grupama sa ranjivim grupama ili njihovim predstavnicima će se redovno održavati radi konsultacija, a prilagođeni kanali komunikacije će se koristiti za doseganje različitih ranjivih grupa. Sprovedenje temeljnih socijalnih i demografskih istraživanja u oblastima projektnih aktivnosti je preduslov za djelotvoran doseg.

Gdje je to prikladno, fokus grupe i individualni konsultativni sastanci posvećeni posebno ranjivim grupama će se održati kako bi se razumjela njihova gledišta i zabrinutosti. Dodatne metode za poboljšanje učešća, kao što su šetnje po transektu, ankete, intervjui sa vodećim osobama i mapiranje resursa, takođe će se koristiti za bolje uključivanje ranjivih grupa u dizajn projekta i za razumijevanje polaznih uslova.

## 6.5 Objavlivanje i konsultacije plana SEP

Inicijalna verzija SEP dokumenta biće objavljena na zvaničnim internet stranicama Preduzeća Putevi Republike Srpske, te na zvaničnim internetskim stranicama opština Foča, Zvornik i Kalinovik. Papirna kopija plana SEP će biti dostupna na recepcijama navedenih institucija radi informisanja javnosti bez pristupa internetu. Biće praćen pozivom za davanje komentara i pozivom za javne konsultacije sa definisanim brojevima telefona i faksa, i e-mail adresama, kao i poštanskom adresom na koju se mogu slati komentari. O procesu konsultacija javnost će biti obaviještena putem dostupnih mrežnih alata, javnih oglasa u entitetskim novinama, na oglasnim pločama opština Foča, Kalinovik i Zvornik, te preduzeća Putevi RS. Plan SEP će biti dostupan za komentare i sugestije najmanje 14 dana prije finalizovanja. Javne konsultacije će organizovati preduzeće Putevi RS, na najavljenom mjestu, uz korištenje različitih mrežnih kanala (e-mail, web stranica ministarstva, Teams, Zoom, Facebook, itd.). Dodatak B. Format tabele za dokumentovanje Obrazac angažovanja zainteresovanih strana će se koristiti za dokumentovanje ovih aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana. Plan SEP će odgovoriti na sve valjane komentare i sugestije. Završeni plan SEP će takođe uključivati Zapisnik sa sastanka i biće ponovo objavljen.

Plan SEP će se ažurirati po potrebi tokom pripreme, razvoja i implementacije projekta.

## 7 MEHANIZAM ZA RJEŠAVANJE PRITUŽBI

U skladu sa standardom ESS10, Svjetska banka zahtijeva od Zajmoprimca da obezbijedi mehanizam za rješavanje pritužbi (GRM) kako bi primio i olakšao rješavanje zabrinutosti i pritužbi strana na koje se odnosi projekat, a koje proizlaze u vezi s projektom, posebno u vezi s učinkom agencije za implementaciju, u ovom slučaju – preduzeća Putevi RS, u odnosu na životnu sredinu i društvo. Kao i plan SEP, mehanizam za rješavanje pritužbi će biti proporcionalan rizicima i uticajima Projekta. Strane pogođene projektom mogu podnijeti pritužbe u vezi sa projektom koji finansira Banka mehanizmu za rješavanje pritužbi projekta, odgovarajućem lokalnom mehanizmu za rješavanje pritužbi ili korporativnoj Službi za rješavanje pritužbi Svjetske banke (Grievance Redress Service - GRS).

Glavni cilj mehanizma GRM je da omogući zainteresovanim stranama da podnesu pritužbe, povratne informacije, upite, sugestije ili pohvale u vezi sa cjelokupnim upravljanjem i implementacijom projekta. Mehanizam GRM je namijenjen rješavanju problema i pritužbi zainteresovanih strana na efikasan, blagovremen i isplativ način. Konkretno, pruža transparentan i kredibilan proces za pravedne, djelotvorne i trajne rezultate. Takođe gradi povjerenje i saradnju kao integralnu komponentu širih konsultacija sa zajednicom koja olakšava korektivne mjere.

Mehanizam za rješavanje pritužbi na nivou projekta (GRM) sastojace se od Komiteta za rješavanje pritužbi (GRC) kojom će upravljati preduzeće Putevi RS (uprava i pravni zastupnici), Projektnog komiteta GRM (PGRC) i kontakt osobe za GRM (najvjerojatnije socijalni specijalista u jedinici PIU) .

- CGRC će uključivati predstavnike preduzeća Putevi RS i relevantnih nadležnih institucija, te predstavnike relevantnih nevladinih organizacija ili organizacija zajednice (npr. predstavnik PAP, predstavnica NVO (žena) koja radi na pitanjima roda i GBV / SEA / SH, itd. u zavisnosti od predmeta pritužbe); funkcioniraće kao drugostepeni organ za rješavanje pritužbi.
- PGRC predstavlja prvostepeno tijelo za rješavanje pritužbi koje će okupiti predstavnike jedinice PIU, tehničko osoblje preduzeća Putevi RS i predstavnike opština.
- U prvom stepenu, sve pritužbe će evidentirati kontakt osoba za GRM i rješavaće ih tehničko osoblje opštine i jedinice PIU (Specijalisti za životnu sredinu i društvo, drugi članovi jedinice PIU).
- Jedinica za implementaciju projekta (PIU) će dodijeliti člana osoblja pod direktnom odgovornošću menadžera jedinice PIU koji će biti odgovoran za upravljanje mehanizmom GRM.

### 7.1 Kanali za prijem pritužbi i povratnih informacija

Mehanizam GRM će služiti kao informativni centar na nivou projekta, pružalac povratnih informacija i mehanizam za žalbe, dostupan onima na koje utiče implementacija svih projektnih potkomponenti i primjenjiv na sve projektne aktivnosti i relevantan za sve lokalne zajednice pogođene projektnim aktivnostima. Mehanizam GRM će biti odgovoran za primanje i odgovaranje na pritužbe i komentare sljedeće četiri grupe:

- Lice/pravno lice na koje projekat direktno utiče, potencijalni korisnici Projekta,
- Lice/pravno lice na koje projekat direktno utiče otkupom zemljišta i preseljenjem,
- Zainteresovane strane – ljudi zainteresovani za projekat, i
- Stanovnici/zajednice zainteresovani za projektne aktivnosti i/ili pogođene projektnim aktivnostima.

Kontakt tačka za mehanizam GRM će biti imenovana odmah nakon ocjene Projekta, kako bi upravljala i na odgovarajući način odgovarala na pritužbe tokom njegovih različitih faza, dok će PGRC i CGRC biti na snazi nakon donošenja odluke o svakom novom potprojektu. Pored mehanizma GRM, dostupni su i pravni lijekovi koji su na raspolaganju prema nacionalnom zakonodavstvu (sudovi, inspekcije, upravni organi itd.).

Mehanizam za podnošenje pritužbi za radnike na projektu koji se zahtijevaju prema standardu ESS2 će biti dostavljen posebno s pojedinostima koje će biti navedene u Proceduri upravljanja radom.

Preduzeće Putevi RS ima punu odgovornost za uspostavljanje funkcionalnog mehanizma GRM i informisanje zainteresovanih strana o ulozi i funkciji mehanizma GRM, kontakt osobama i procedurama za podnošenje pritužbi u pogođenim područjima. Gdje je moguće, pogođene opštine i gradovi će preuzeti aktivnu ulogu u mehanizmu GRM.

Informacije o mehanizmu GRM će biti dostupne, kao minimum

**NA PAŽNJU:** XXXXX – SOCIJALNI SPECIJALIST U PIU (KONTAKT TAČKA ZA GRM), PUTEVI REPUBLIKE SRPSKE  
**ADRESA:** TRG REPUBLIKE SRPSKE 8, BANJA LUKA  
**TELEFON:** +387 051/334-500  
**FAKS:** +387 051/334-545  
**ELEKTRONSKA POŠTA:** INFO@PUTEVI.RS.COM

- putem kampanja na društvenim mrežama,
- putem mrežnih platformi.

Sljedeći kanali biće dostupni zainteresovanim stranama koje žele podnijeti pritužbe, povratne informacije, upite, prijedloge ili pohvale:

Relevantno za sve:

- Besplatne telefonske linije i/ili drugi mehanizmi komunikacije Preduzeća Putevi RS, koji će biti uspostavljeni za pogođene gradove i opštine;
- Pritužbe lično predstavnicima Izvođača, građevinskom i nadzornom inženjeru;
- E-mail adrese, poštanske adrese i telefonski brojevi koje Preduzeće Putevi RS daje za upite građana na svojim internetskim stranicama pod odjeljkom „kontakt“, oglasne table RS i opština, bilbordi gradilišta za građane, zainteresovane strane, pogođene strane, itd.
- Kutije za žalbe postavljene na strateškim mjestima (npr. gradilište, osamljeno mjesto u objektima Preduzeća Putevi RS, druga relevantna i odgovarajuća mjesta koja omogućavaju anonimno izražavanje, itd.)
- Posebni mehanizam GRM i mehanizmi povratnih informacija za ranjive i ugrožene grupe osmišljeni u okviru planova SEP specifičnih za lokaciju, a koji se odnose na njihove potrebe.

- na internetskim stranicama Preduzeća Putevi RS i Projekta, <https://www.putevirs.com/>
- na oglasnim tablama i internetskim stranicama gradova i opština,

Ažurirane kontakt informacije i kanali za podnošenje pritužbi Mehanizmu za rješavanje pritužbi (GRM) biće uključeni u ažurirani dokument Plan za životnu sredinu i društvo (SEP), koji će biti javno dostupan u roku od 30 dana od stupanja na snagu projekta. Mehanizam GRM će prihvatati anonimne pritužbe i pobrinuti se da budu pravilno riješene. Povratne informacije o anonimnim pritužbama biće objavljene na internetu i na javnim mjestima, kao što su kutije za žalbe ili oglasne table u relevantnim opštinama. Osim toga, mehanizam GRM će imati uspostavljene procedure za povjerljivo izvještavanje i etičko rješavanje pitanja rodno zasnovanog nasilja (GBV). Oni koji su odgovorni za primanje povratnih informacija u vezi sa projektom će biti obučeni za rukovanje otkrivanjem GBV. Uspostaviće se procedure za brzo obavještanje preduzeća Putevi RS i Svjetske banke o svim incidentima vezanim za seksualno uznemiravanje i seksualno iskorištavanje i zlostavljanje uz pristanak preživjele osobe.

## 7.2 Obrada pritužbi

Sve povratne informacije ili pritužbe u vezi sa projektom primljene putem kanala navedenih u poglavlju 7.1. treba proslijediti u roku od 24 sata kontaktnoj tački jedinice PIU za mehanizam GRM, koja će registrovati pritužbu/upit u namjenski dnevnik (Xcel ili drugi oblik) i evidentirati informacije. Kontaktna tačka za GRM će osigurati da svaka pritužba ima individualni referentni broj i da se na odgovarajući način prati i da se evidentiraju radnje. Zabilježene informacije će uključivati:

- ✓ Dodijeljen broj za praćenje predmeta,
- ✓ Vrstu pritužbe (npr. prijedlog, pitanje, žalba, itd.),
- ✓ Ime podnosioca pritužbe (ili označeno kao anonimno),
- ✓ Kontakt podatke podnosioca pritužbe,
- ✓ Metoda/način podnošenja,



- ✓ Datum kada je pritužba primljena,
- ✓ Rok za povratne informacije,
- ✓ da li je odmah poslana potvrda,
- ✓ Kategorija pritužbe (pitanja životne sredine i društva, pitanje zemljišta, ograničen pristup, itd.),
- ✓ Jezik pritužbe,
- ✓ Preliminarni akcioni plan.

U procesu, ili pri zatvaranju predmeta (najkasnije), sljedeće informacije će biti dodane u dnevnik:

- Ime pružaoca povratnih informacija,
- Kontakt podaci dobavljača povratnih informacija,
- Priroda datih povratnih informacija/pritužbe;
- Kategorija povratnih informacija (prema tipologiji koja će se razviti u ažuriranom planu SEP),
- Informacije o pružaocu povratnih informacija / podnosiocu pritužbe po kategorijama koje će se razviti u ažuriranom planu SEP (npr. spol, dob, itd.),
- Preduzete radnje i dostavljeni odgovor pružaocu povratnih informacija / podnosiocu pritužbe,
- Datum dostavljenog odgovora,
- Zadovoljstvo pružaoca povratnih informacija / podnosioca pritužbe pruženim odgovorom,
- Trenutni status predmeta,
- Sve druge relevantne informacije.

### 7.3 Priznanje i praćenje, istraga i radnja

Po prijemu povratnih informacija ili pritužbi u vezi sa projektom, kontakt osoba jedinice PIU za mehanizam GRM će potvrditi prijem povratnih informacija / pritužbi u roku od 3 dana osobi koja ih je podnijela. Oni će navesti sljedeće korake i dati očekivanje kada pružalac povratnih informacija / podnosilac pritužbe može očekivati odgovor od implementatora projekta. U slučaju pritužbi, kontaktna tačka jedinice PIU za mehanizam GRM će potom istražiti podnesak tako što će se po potrebi obratiti relevantnim akterima.

### 7.4 Rješavanje pritužbi i zadovoljstvo podnosioca

Nakon istrage, kontakt osoba jedinice PIU za mehanizam GRM će predložiti rješenje podnosiocu pritužbe u pisanom obliku u roku od maksimalno 10 dana od trenutka kada je pritužba priznata. Ako je problem i dalje neriješen do kraja 10 dana, podnosiocu pritužbe će biti dostavljena ažurirana informacija u vezi sa statusom pritužbe i procijenjenim vremenom do kojeg će biti dostavljeno predloženo rješenje. Sve pritužbe treba riješiti u roku od najviše 21 dan od prijema. Kako bi se povećala odgovornost, ovi rokovi će biti distribuirani. Povratne informacije za anonimne pritužbe biće pružene na internetskim stranicama Projekta/RS (posvećenim Projektu).

U slučaju da podnosilac pritužbe nije zadovoljan predloženim rješenjem, pritužba se može izjaviti u roku od 15 dana od dana prijema odluke Komitetu za rješavanje pritužbi projekta (PGRC), koja odlučuje o uloženoj pritužbi. Ako i dalje nije zadovoljan, podnosilac pritužbe može uložiti još jednu pritužbu Komitetu za rješavanje pritužbi (GRC). Ponovo se pritužba Komitetu GRC mora podnijeti u roku od 15 dana, a odgovor mora biti u roku od 30 dana.

Ako pritužbu (kao završnu radnju mehanizma GRM) podnosi fizičko lice, nadležni sud je Opštinski sud (tzv. Lokalni sud). Ako je spor između dva pravna lica, nadležan je Okružni privredni sud. Ako sporazumno rješenje bilo kojeg većeg spora u provedbi iz bilo kojeg razloga ne uspije, podnosioci pritužbe i dalje mogu tražiti sudsko rješenje pred nadležnim sudom.

### 7.5 Povratne informacije i praćenje i analiza pritužbi

Polugodišnje sažetke o pritužbama, povratnim informacijama, upitima, prijedlozima i pohvalama, zajedno sa statusom implementacije povezanih korektivnih/preventivnih radnji, sastavljaje imenovana kontakt osoba jedinice PIU za mehanizam GRM i prosljeđivati menadžeru jedinice PIU. Sažeci će omogućiti procjenu obima i prirode primljenih

povratnih informacija i poboljšati sposobnost projekta da ih rješava na blagovremen i djelotvoran način. Ovi izvještaji će takođe biti uključeni u izvještaje Svjetske banke.

Kontakt osoba jedinice PIU za mehanizam GRM takođe će biti odgovorna za osmišljavanje i vođenje kratke ankete o zadovoljstvu podnositelaca pritužbi kako bi se zabilježilo zadovoljstvo pružalaca povratnih informacija njihovom interakcijom sa stranama koje implementiraju projekat i rješenjem predloženim nakon podnošenja njihove pritužbe.

## 7.6 Sistem rješavanja pritužbi Svjetske banke (GSM)

Zajednice i pojedinci koji vjeruju da su negativno pogođeni projektom koji podržava Svjetska banka mogu podnijeti pritužbe postojećim mehanizmima za rješavanje pritužbi na nivou projekta ili Službi za rješavanje pritužbi Svjetske banke (Grievance Redress Service - GRS). GRS osigurava da se primljene pritužbe odmah razmotre kako bi se odgovorilo na probleme u vezi sa projektom. Zajednice i pojedinci pogođeni projektom mogu podnijeti svoju pritužbu nezavisnoj inspekcijskoj komisiji Svjetske banke koja utvrđuje da li je šteta nastala ili bi mogla nastati kao rezultat djelovanja Svjetske banke koje nije bilo u skladu sa njenim politikama i procedurama. Pritužbe se mogu podnijeti u bilo kojem trenutku nakon što je zabrinutost upućena direktno Svjetskoj banci, a rukovodstvu Banke je data prilika da odgovori.

Za informacije o načinu podnošenja pritužbi Službi Svjetske banke za rješavanje žalbi (GRS), posjetite <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service>. Za informacije o tome kako podnijeti pritužbe Inspekcijskoj komisiji Svjetske banke, posjetite [www.inspectionpanel.org](http://www.inspectionpanel.org).

## 8 ARANŽMANI I RESURSI IMPLEMENTACIJE

Jedinica PIU preduzeća Putevi RS biće zadužena za aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana. Subjekti odgovorni za provođenje aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana su specijalisti za životnu sredinu i društvo angažovani u jedinici PIU, kontaktna tačka(e) za GRM i predstavnici/imenovane osobe opština. Ukupna odgovornost za implementaciju plana SEP leži na direktoru Jedinice za implementaciju projekta (PIU).

Aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana će biti dokumentovane kroz izvještaje o implementaciji plana SEP, GRM dnevnik, zapisnike o angažovanju zainteresovanih strana, obrasce i izvještaje o proširenju zainteresovanih strana i ostalo neophodno za implementaciju.

Procjena budžeta za pripremu i implementaciju plana SEP je [ubaciti ukupan procijenjeni iznos]. Pregled budžeta se može naći u Aneksu C. Pogledajte primjere budžetskih stavki navedenih u Aneksu C.

Jedinica PIU će blisko i djelotvorno koordinisati sa drugim javnim i nadležnim tijelima uključenim u projekat, kao što su jedinice lokalne samouprave (opštine, itd.), Tabela 10 (u nastavku) daje pregled raspodjele odgovornosti u angažovanju zainteresovanih strana i širenju informacija.

Tabela 10: Pregled aranžmana za implementaciju angažovanja zainteresovanih strana projekta

ZAINTERESOVANA STRANA	ODGOVORNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Jedinica PIU preduzeća Putevi RS</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Pripremiti plan SEP projekta i redovno ga ažurirati u skladu sa novim nalazima i relevantnim razvojem događaja;</li> <li>• Pripremiti planove SEP specifične za lokaciju;</li> <li>• Sprovesti polazna istraživanja i druge društvene analize potrebne za identifikaciju zainteresovanih strana i efikasnu komunikaciju;</li> <li>• Planirati, implementirati i pratiti aktivnosti plana SEP;</li> <li>• Objavljivati sve dokumente, distribuirati terenski materijal;</li> <li>• Voditi i koordinirati aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana;</li> <li>• Voditi aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana na opštinskom nivou i nivou zajednice tokom otkupa zemljišta i građevinskih radova;</li> <li>• Voditi aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana u vezi sa gubitkom sredstava za život, ograničenim pristupom zemljištu, robama i uslugama (i drugim negativnim uticajima kada je potrebno) na opštinskom nivou i nivou zajednice;</li> <li>• Prikupiti povratne informacije od zainteresovanih strana kroz regionalne radionice, ankete o zadovoljstvu i bilateralne sastanke,</li> <li>• Upravlјati mehanizmom za rješavanje pritužbi (GRM) na nivou projekta, redovno komunicirati o pritužbama putem izvještaja o monitoringu;</li> <li>• Izgraditi kapacitet implementacionih partnera – lokalne samouprave i mehanizma GRM vezano za standard angažovanja zainteresovanih strana u okviru Okvira životne sredine i društva (ESF) i njegove implikacije;</li> <li>• Upravlјati projektom bazom podataka mehanizma GRM i podnositi tromjesečne izvještaje (Svjetskoj banci) o suštini i količini pritužbi; i</li> <li>• Nadgledanje/monitoring potprojekata i interakcija sa zainteresovanim stranama.</li> </ul>
Lokalne vlade (Opštine / gradovi)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Učestvovati u aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana na opštinskom i nivou zajednice tokom otkupa zemljišta, gubitka sredstava za život, ograničenog pristupa zemljištu, uslugama i robama i građevinskim radovima;</li> <li>• Učestvovati u aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana u vezi sa zatvaranjem puteva i organizovanjem obilaznica;</li> <li>• Lokalne kontakt tačke za mehanizam GRM;</li> <li>• Administrirati pritužbe u skladu sa uputstvom preduzeća Putevi RS;</li> <li>• Objavljivati sve dokumente, distribuirati terenski materijal po potrebi;</li> <li>• Omogućavati zahtjeve za informacijama i pritužbe prenošenjem u preduzeće Putevi RS.</li> </ul>

<p>Resorna odjeljenja u opštinama i gradovima u RS</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ažurirati prostorne planove i izdavati dozvole (po potrebi);</li> <li>• Odgovarati na zahtjeve za upravljanje rizicima E&amp;S;</li> <li>• Omogućavati zahtjeve za informacijama i pritužbe prenošenjem u preduzeće Putevi RS;</li> <li>• Objavljivati sve dokumente, distribuirati terenski materijal po potrebi;</li> <li>• Upravljati procesom otkupa zemljišta.</li> </ul>
<p>Ministarstvo prostornog planiranja, građevinarstva i ekologije</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Postaviti uslove za životnu sredinu, objelodanjivanje, angažovanje zajednice i druge uslove za infrastrukturne investicije i građevinske radove;</li> <li>• Izdavati i objavljivati građevinske dozvole;</li> <li>• Odobravati procjene EIA i izdavati ekološke dozvole, raspisivati pozive za komentare u vezi sa EIA i dozvolama;</li> <li>• Pružati stručnu podršku u rješavanju pritužbi.</li> </ul>
<p>Ministarstvo saobraćaja i veza</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Davati određene saglasnosti ako je potrebno</li> </ul>
<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Organizovati, objavljivati i aktivno informisati javnost o privremenoj regulaciji saobraćaja;</li> <li>• U slučaju miniranja (kamene formacije), širiti informacije javnosti i angažovati se sa zajednicama kako bi se osigurala bezbjednost.</li> </ul>
<p>Ministarstvo trgovine i turizma</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Učestvovati u identifikaciji zainteresovanih strana u vezi sa turizmom;</li> <li>• Omogućavati komunikaciju sa preduzećima koja su pogođena Projektom bilo zbog ograničenog pristupa zemljištu, vodi, robi i uslugama ili zbog gubitka sredstava za život.</li> </ul>
<p>Ostale zainteresovane strane</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Učestvovati u implementaciji aktivnosti pana SEP</li> <li>▪ Pratiti/osigurati usklađenost projekta sa zakonima RS</li> <li>▪ Angažovati se sa zainteresovanim stranama projekta po pitanjima E&amp;S</li> </ul>

## 9 MONITORING I IZVJEŠTAVANJE ZA PLAN SEP

Kao i kod drugih projektnih dokumenata (ESMF, instrumenti E&S, ESCP, itd.) jedinica PIU će, za preduzeće Putevi RS, sprovesti monitoring implementacije i napretka, te izvještavati o rezultatima projekta, uključujući monitoring implementacije Plana angažovanja zainteresovanih strana. Jedinica PIU će biti odgovorna za cjelokupnu kompilaciju rezultata monitoringa, napredak i rezultate implementacije koji će biti predstavljeni i saopšteni u izvještajima o implementaciji planova SEP specifičnih za lokaciju. Povratne informacije i pritužbe primljene kroz projektni mehanizam GRM će biti sumirane i uključene u gorepomenute izvještaje za planove SEP specifične za lokaciju. Učestalost izvještavanja će pratiti učestalost drugih E&S instrumenata specifičnih za lokaciju (ESIA, ESMP, itd.) osim ako se drugačije ne dogovori sa Svjetskom bankom.

Aktivnosti potprojekata će biti organizovane na način da se zainteresovanim stranama, posebno stranama pogođenim projektom (PAP), pruži mogućnost da učestvuju u monitoringu određenih aspekata performansi projekta i daju povratne informacije. Preduzeće Putevi RS će pokušati da olakša saradnju sa opštinama pogođenim Projektom i lokalnim nevladinim organizacijama kako bi omogućili i ohrabрили PAP da podnose pritužbe i druge vrste povratnih informacija na lokalnom nivou (jer će to vjerovatno biti zgodnije i poznatije lokalnom stanovništvu). Anketiranje građana / PAP u srednjoj i završnoj fazi projekta će takođe omogućiti PAP da daju povratne informacije o učinku projekta.

Socijalni specijalista u jedinici PIU (ili druga kontakt osoba za mehanizam GRM / povratne informacije, ako je imenovana) će izvještavati PAP i druge zainteresovane grupe, prvenstveno putem javnih sastanaka u opštinama i/ili selima pogođenim projektom ili na drugi odgovarajući način. Zapisnici sa sastanaka će se dijeliti tokom sljedećih javnih sastanaka, na oglasnim pločama ili putem drugih odgovarajućih metoda definisanih u planovima SEP specifičnim za lokaciju. Na povratne informacije primljene putem mehanizma GRM odgovoriće se pismeno i usmeno, u mjeri u kojoj je to moguće. SMS i telefonski pozivi će se koristiti za odgovaranje zainteresovanim stranama čiji su brojevi telefona dostupni.

Izvještavanje o planu SEP će uključivati najmanje sljedeće:

(i) Izvještavanje o napretku u vezi sa obavezama vezanim za standard ESS10-uključivanje zainteresovanih strana i drugim relevantnim zahtjevima i ciljevima u okviru Plana obaveza za životnu sredinu i društvo (ESCP)

(ii) Kumulativno kvalitativno izvještavanje o povratnim informacijama dobijenim tokom aktivnosti iz plana SEP, posebno (a) pitanjima koja su pokrenuta i koja se mogu riješiti kroz promjene u obimu i dizajnu projekta, a koja se odražavaju u osnovnoj dokumentaciji kao što je Dokument o procjeni projekta, procjena životne sredine i društva, plan preseljenja, plan za autohtone narode ili akcioni plan za SEA / SH, ako je potrebno; (b) pitanjima koja su pokrenuta i koja se mogu riješiti tokom implementacije projekta; (c) pokrenutim pitanjima koja su izvan okvira projekta i koja se bolje rješavaju kroz alternativne projekte, programe ili inicijative; i (d) pitanjima koja se ne mogu riješiti projektom zbog tehničkih razloga, nadležnosti ili zbog pretjeranih troškova. Zapisnici sa sastanaka u kojima su sumirani stavovi prisutnih takođe se mogu priložiti izvještajima o monitoringu.

(iii) Kvantitativno izvještavanje zasnovano na indikatorima za plan SEP i uključeno u plan SEP. Ilustrativni skup indikatora za monitoring i izvještavanje o planu SEP uključen je u Aneks E, dok su indikatori monitoringa plana SEP za građevinske radove navedeni u Tabeli 11.

### 9.1 Povratno izvještavanje grupama zainteresovanih strana

Plan SEP će biti revidiran i ažuriran po potrebi tokom implementacije projekta.

Tromjesečne sažetke i interne izvještaje o pritužbama javnosti, upitima, te srodnim incidentima, zajedno sa statusom implementacije sa tim povezanih korektivnih/preventivnih mjera, prikupljaće odgovorno osoblje i prosljeđivati menadžerima projekta.

Specifični mehanizmi za podnošenje izvještaja zainteresovanim stranama uključuju sljedeće: obavještenja opštinskih odbora, objavljivanje izvještaja na internetskoj stranici, direktna komunikacija i distribucija izvještaja, javne konsultacije, itd. Ovo izvještavanje zainteresovanim stranama će biti tromjesečno osim ako se drugačije ne dogovori

između jedinice PIU, zajednice o kojoj se radi, što podliježe odobrenju Svjetske banke.

## 9.2 Izvještaji o monitoringu tokom izgradnje

Izvještaje o monitoringu i implementaciji koji dokumentuju performanse Projekta vezano za životnu sredinu i društvo tokom izgradnje će pripremiti specijalisti za društvo i životnu sredinu koji će biti angažovani u Jedinici za implementaciju projekta (PIU) u preduzeću Putevi RS. Izvještaji o monitoringu i implementaciji biće dostavljeni preduzeću Putevi RS i Svjetskoj banci. Ovi izvještaji će uključivati odjeljak koji se odnosi na angažman zainteresovanih strana i upravljanje pritužbama. U Tabeli 11 predlaže se sveobuhvatan skup indikatora koji se odnose na učinak plana SEP u ovoj fazi.

Tabela 11: Indikatori plana SEP koji će biti dokumentovani u izvještajima o napretku

<b>ANGAŽOVANJE SA Stranama pogođenim projektom (PAP)</b>
Broj i lokacija zvaničnih sastanaka sa PAP
Broj i lokacija neformalnih sastanaka sa PAP
Broj i lokacija sastanaka za podizanje svijesti zajednice ili obuke
Broj i lokacija sprovedenih aktivnosti podizanja svijesti u vezi sa GBV / SEA / SH
Opis, uopšteno govoreći, uspješnih aktivnosti u kojima su zainteresovane strane bile angažovane
Za svaki sastanak, broj i priroda primljenih komentara, radnje dogovorene tokom ovih sastanaka i status tih radnji
Zapisnici sa zvaničnih sastanaka i sažetak sa nezvaničnih sastanaka biće priloženi izvještaju. Oni će rezimirati poglede prisutnih i razliku između komentara muškaraca i žena
<b>ANGAŽOVANJE SA DRUGIM ZAINTERESOVANIM STRANAMA</b>
Broj i priroda aktivnosti angažovanja sa drugim zainteresovanim stranama, raščlanjenih po kategoriji zainteresovanih strana (Vladina odjeljenja, opštine, NVO)
Opis udruženja, nevladinih organizacija, itd., obuhvaćenih aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana
Pitanja koja su pokrenule nevladine organizacije i druge zainteresovane strane, radnje dogovorene sa njima i status tih radnji
Zapisnici sa sastanaka biće priloženi šestomjesečnom izvještaju
Broj i priroda projektnih dokumenata koji su javno objavljeni
Broj i priroda ažuriranja internetske stranice projekta
Broj i kategorije komentara primljenih na internetskoj stranici
<b>MEHANIZAM ZA RJEŠAVANJE PRITUŽBI</b>
Broj zaprimljenih pritužbi, ukupno i na lokalnom nivou, na internetskoj stranici, razvrstanih prema spolu podnosioca pritužbe i načinu prijema (telefon, elektronska pošta, razgovor)
Broj primljenih pritužbi od pogođenih osoba, vanjskih zainteresovanih strana
Broj pritužbi (i) koje su otvorene, (ii) koje su otvorene više od 30 dana, (iii) koje su riješene, (iv) koje su zatvorene, i (v) broj odgovora koji su zadovoljili podnosioca pritužbi, tokom izvještajnog perioda, razvrstano prema kategoriji pritužbi, polu, starosti i lokaciji podnosioca pritužbe.
Prosječno trajanje procesa rješavanja pritužbi, razvrstano prema spolu podnosilaca pritužbi i kategorijama pritužbi
Broj sastanaka komiteta GRC i rezultati tih sastanaka (zapisnici sa sastanaka potpisani od strane prisutnih, uključujući podnosioca pritužbi će biti priloženi izvještaju)
Trendovi kroz vrijeme i poređenje broja, kategorija i lokacija pritužbi sa prethodnim izvještajnim periodima
Sažetak pitanja koja su pokrenuli pogođeni ljudi i vanjske zainteresovane strane, razvrstano prema spolu podnosilaca pritužbi i načinu prijema (telefon, elektronska pošta, razgovor) i kako su ta pitanja riješena
Broj registrovanih lica koja su preživjela seksualne eksploatacije i zlostavljanja i pitanja koja su preživjele osobe pokrenule
Procenat i vrsta prijavljenih navoda vezanih za GBV / SEA / SH koji su doveli do disciplinskih mjera
<b>PRITUŽBE RADNIKA</b>
Broj pritužbi koje su podnijeli radnici, razvrstano prema spolu radnika i radilištu
Broj pritužbi radnika (i) koje su otvorene, (ii) koje su otvorene više od 30 dana, (iii) koje su riješene, (iv) koje su zatvorene, i (v) broj odgovora koji su zadovoljili radnike, tokom izvještajnog perioda, razvrstano prema kategoriji pritužbi, polu, starosti radnika i radilištu.
Profil onih koji su uložili pritužbu (spol, godine, radilište), po kategorijama pritužbi.
Prosječno trajanje procesa rješavanja pritužbi, razvrstano prema spolu podnosilaca pritužbi i kategorijama pritužbi
Trendovi kroz vrijeme i poređenje broja, kategorija i lokacija pritužbi sa prethodnim izvještajnim periodima

Izvještavanje o aktivnostima za životnu sredinu i društvo, monitoring plana RAP, E&S instrumenata, implementacije plana CHMP i plana SEP, koje sprovode preduzeće Putevi RS, Izvođači i drugi (u slučaju povezanih objekata) biće u nadležnosti socijalnog specijaliste i specijaliste za životnu sredinu jedinice PIU tokom faze izgradnje, a biće poduzeti u skladu sa zahtjevima okvira ESMF i plana ESCP (i drugih E&S instrumenata).

## 10 PROCJENA BUDŽETA

Preduzeće Putevi RS će biti odgovorno za planiranje i implementaciju aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana, kao i drugih relevantnih aktivnosti informisanja, objavljivanja i konsultacija. Na osnovu potreba iz plana SEP, budžet za angažovanje zainteresovanih strana/komunikaciju će pokriti sljedeće aktivnosti: (i) razvoj komunikacijske strategije, (ii) štampani terenski materijali i projektna dokumentacija (leci, oglasi, priručnici, brošure, poster, itd.), (iii) troškovi medijskog pokrivanja, (iv) anketiranje PAP, (v) obuka o GBV / SEA / SH za operatere GMR.

Kako bi se osigurala uspješna implementacija plana SEP, Projektom će zaposliti vanjski socijalni specijalista u jedinici PIU i specijalista za komunikacije na pola radnog vremena kada je to potrebno, da se preduzeću Putevi RS pruži podrška u doseg i društvenom učinku, u okviru potkomponente 2.3: Upravljanje projektom i izgradnja kapaciteta.

## 11 ANEKSI

### 11.1 Aneks A. Obrazac za pritužbu na projekat

PROJEKT ODRŽIVE, INTEGRISANE I BEZBJEDNE PUTNE INFRASTRUKTURE

Obrazac za pritužbu na projekat

Oznaka (unos ju Jedinica za implementaciju projekta)	
Ime i prezime (nije obavezno) <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Želim anonimno uložiti pritužbu.</li> <li>▪ Molimo vas da ne otkrivete moj identitet bez mog pristanka.</li> </ul>	
Kontakt podaci  Označite željeni način kontakta (poštom, telefonom, elektronskom poštom).	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Poštom: <i>Navedite adresu za dostavu pošte:</i></li> <li>• _____</li> <li>• _____</li> <li>• _____</li> <li>• Telefonom: _____</li> <li>• Elektronskom poštom: _____</li> </ul>
Opis događaja na koji se pritužba odnosi	Šta se dogodilo? Gdje se to dogodilo? Kome se to dogodilo? Šta se pojavilo kao posljedica problema?
Datum događaja / pritužbe	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Događaj koji se dogodio jednom / pritužba (datum _____)</li> <li>• Desilo se više puta (koliko puta? _____)</li> <li>• U toku (problem koji trenutno postoji)</li> </ul>
Šta biste željeli da se poduzme?	

Potpis: \_\_\_\_\_

Datum: \_\_\_\_\_

*Molimo pošaljite ovaj obrazac na sljedeću adresu:*

**Na pažnju:** Branka Đukić – socijalni specijalista u Jedinici PIU in preduzeću Putevi RS, Putevi RS

Adresa:

Trg Republike Srpske 8, Banja Luka

Telefon: +387 051/334-500

Faks: +387 051/334-545

Elektronska pošta: [info@putevirs.com](mailto:info@putevirs.com)



## 11.2 Aneks B. Predložak tabele za dokumentovanje angažovanja zainteresovanih strana

Datum/mjesto:
Učesnici:
Zabrinutost zainteresovanih strana:
Prijedlozi zainteresovane strane / zainteresovanih strana:
Kako će se ovi prijedlozi uzeti u obzir u dizajnu/implementaciji projekta?
Ostale napomene:
Fotografije (uz pristanak prisutnih)

### 11.3 Aneks C: Predložak za pripremanje zapisnika sa konsultacija

Zainteresovana strana (grupa ili pojedinac)	Sažetak povratnih informacija	Odgovor tima za implementaciju projekta	Naknadna radnja/Sljedeći koraci

#### 11.4 Aneks D: Primjer tabele budžeta plana SEP

Ova budžetska tabela je namijenjena planiranju i rezervisanju finansijskih sredstava za podršku implementaciji planova SEP specifičnih za lokaciju. Budući da ključni inputi kao što su broj potprojekata, opštine koje će biti uključene, konsultanti, mediji, PAP, ciljne grupe i drugo trenutno nisu dostupni, plan SEP Projekta pruža ovaj obrazac za usmjeravanje budžetiranja planova SEP za potprojekte tokom implementacije Projekta.

Budžetske kategorije	Količina	Jedinični troškovi	Periodi / Godine	Ukupni troškovi	Napomene
<b>1. Procijenjene plate osoblja* i povezani troškovi</b>					
1a. Npr. Konsultant za komunikacije					
1b. Npr. Putni troškovi za osoblje					
1c. Npr. Procijenjene plate za službenike za vezu sa zajednicom					
<b>2. Konsultacije/ Participativno planiranje, sastanci za donošenje odluka</b>					
2a. Npr. Sastanci o pokretanju projekta					
2b. Npr. Organizacija fokus grupa					
<b>3. Komunikacijske kampanje</b>					
3a. Npr. Poster, flajeri					
3b. Npr. Kampanja na društvenim medijima					
<b>4. Obuke</b>					
4a. Npr. Obuka o društvenim pitanjima / pitanjima životne sredine za jedinicu PIU i izvođače					
4b. Npr. Obuka o rodno zasnovanom nasilju (GBV) za osoblje jedinice PIU i osoblje izvođača					
<b>5. Anketiranje korisnika</b>					
5a. Npr. Istraživanje percepcije usred projekta					
5b. Npr. Istraživanje percepcije na kraju projekta					
<b>6. Mehanizam za rješavanje pritužbi</b>					
6a. Npr. Obuka komiteta za GM					
6b. Npr. kutije za prijedloge u selima					
6c. Npr. komunikacijski materijali za GM					
6d. Npr. istrage pritužbi/posjete na licu mjesta					
6e. Npr. informacioni sistem za GM (podešavanje ili održavanje)					
6f. Ostali logistički troškovi za GM					

<b>7. Ostali rashodi</b>					
7a. ...					
<b>UKUPNI BUDŽET ZA ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA:</b>					

\* Napomena: Troškovi plata mogu biti indikativni

### 11.5 Aneks E: Uzorak tabele: Monitoring i izvještavanje o planu SEP

Ključna evaluaciona pitanja	Posebna evaluaciona pitanja	Potencijalni indikatori	Metode prikupljanja podataka
<p><b>GM.</b> U kojoj mjeri su stranama pogođenim projektom pružena dostupna i inkluzivna sredstva za pokretanje pitanja i pritužbi? Da li je agencija za implementaciju odgovorila na takve pritužbe i upravljala njima?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Da li strane pogođene projektom postavljaju pitanja i pritužbe?</li> <li>• Koliko brzo / djelotvorno se rješavaju pritužbe?</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Upotreba mehanizama GM i/ili povratnih informacija</li> <li>• Zahtjevi za informacijama od relevantnih agencija.</li> <li>• Korišćenje kutija za prijedloge postavljenih u selima/projektnim zajednicama.</li> <li>• Broj pritužbi koje su podnijeli radnici, razvrstano prema spolu radnika i radilištu, riješenih u određenom vremenskom okviru.</li> <li>• Broj slučajeva seksualne eksploatacije i zlostavljanja / seksualnog uznemiravanja (SEA/SH) prijavljenih u projektnim područjima, koji su upućeni na zdravstvenu, socijalnu, pravnu i sigurnosnu podršku u skladu sa postojećim procesom upućivanja. (ako je primjenjivo)</li> <li>• Broj pritužbi (i) koje su otvorene, (ii) koje su otvorene više od 30 dana, (iii) koje su riješene, (iv) koje su zatvorene, i (v) broj odgovora koji su zadovoljili podnosiocima pritužbi, tokom izvještajnog perioda razvrstano po kategoriji pritužbe, spolu, starosti i lokaciji podnosioca pritužbe.</li> </ul>	<p>Evidencija iz agencije za implementaciju i drugih relevantnih agencija</p>
<p><b>Uticaj angažovanja zainteresovanih strana na dizajn i implementaciju projekta.</b> Kako su aktivnosti angažovanja napravile razliku u dizajnu i implementaciji projekta?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Da li je bilo interesa i podrške za projekat?</li> <li>• Da li su izvršena bilo kakva prilagođavanja tokom osmišljavanja i implementacije projekta na osnovu dobijenih povratnih informacija?</li> <li>• Da li su prioritetne informacije objelodanjene relevantnim stranama tokom projektnog ciklusa?</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Aktivno učešće zainteresovanih strana u aktivnostima</li> <li>• Broj blagovremeno preduzetih radnji kao odgovor na povratne informacije dobijene tokom konsultacija sa stranama pogođenim projektom.</li> <li>• Broj konsultativnih sastanaka i javnih</li> </ul>	<p>Liste/zapisnici o prisustvu za konsultacije sa zainteresovanim stranama</p> <p>Obrasci za evaluaciju</p> <p>Strukturirana istraživanja</p> <p>Unosi na društvenim medijima / u tradicionalnim medijima o rezultatima projekta</p>

		<p>rasprava na kojima se dobijene povratne informacije i preporuke odražavaju u dizajnu i implementaciji projekta.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Broj održanih razdvojenih sesija angažovanja, sa fokusom na rizične grupe u projektu.</li> </ul>	
<p><b>Djelotvornost implementacije.</b> Da li su aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana bile djelotvorne u implementaciji?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Da li su aktivnosti sprovedene prema planu? Zašto ili zašto ne?</li> <li>• Da li je pristup angažovanja zainteresovanih strana uključivao razvrstane grupe? Zašto ili zašto ne?</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Procenat realizovanih aktivnosti iz plana SEP.</li> <li>• Ključne prepreke za učešće identifikovane sa predstavnicima zainteresovanih strana.</li> <li>• Broj prilagođavanja u pristupu angažovanja zainteresovanih strana kako bi se poboljšao doseg, uključenost i djelotvornost projekata.</li> </ul>	<p>Komunikacijska strategija (raspored konsultacija)</p> <p>Periodične diskusije u fokus grupama</p> <p>Sastanci licem u lice i/ili diskusije fokus grupa sa ranjivim grupama ili njihovim predstavnicima</p>

## 11.6 Aneks F: Projektne komponente

### Komponenta 1: Unapređena regionalna povezanost

Opšti cilj ove komponente je poboljšanje regionalne povezanosti i kvaliteta i održivosti mreže magistralnih puteva u BiH. Visokokvalitetna, bezbjedna mreža je neophodna za obezbjeđivanje pouzdanog pristupa poslovima, tržištima i uslugama u BiH i povezanosti sa susjednim zemljama. U tom cilju, u okviru komponente će se finansirati nadogradnja i unapređenje trase 2b TEN-T mreže koja povezuje Sarajevo (BiH) i Podgoricu (Crna Gora), te rekonstrukcija, rehabilitacija i održavanje prioriternih magistralnih puteva. Nadogradnja trase 2b će unaprijediti regionalnu integraciju sa Crnom Gorom, poboljšati pristup tržištima, podrži rastuću turističku industriju u ovoj oblasti i podržati BiH u njenom procesu pristupanja EU. Finansiranje prioriternih magistralnih puteva će unaprijediti domaću povezanost i otpornost i bezbjednost mreže. Prioritetne investicije će biti određene metrikama bezbjednost, otpornosti i ekonomskog povrata.

#### Potkomponenta 1.1: Nadogradnja trase 2b između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje)

Ova potkomponenta će poboljšati povezanost između Sarajeva i Podgorice kroz nadogradnju 13.245 km između Broda na Drini (Foča) i Huma (Šćepan Polje) na trasi 2b. Cijela investicija će biti u RS i zajednički finansirana kroz kredit EBRD i grant WBIF. Sadašnji put je u veoma lošem stanju, kako je opisano u Aneksu 2. Put je širok samo 3,5 m, a karakteriše ga mnogo aktivnih klizišta i tekućih deformacija kolovozne površine, drvenih mostova i krivina. Međdržavni most (granica Crne Gore) preko rijeke Tare je oštećen tokom rata, a kasnije saniran sa namjerom da se obezbijedi privremeno rješenje za prelazak preko kanjona Tare. Cesta je od 2019. godine zatvorena za teretna i komercijalna vozila. Most će se finansirati iz vlastitih sredstava BiH prije početka radova na projektnoj cesti. Originalna studija izvodljivosti za put je završena 2015. godine, glavni projekti su urađeni 2017. godine, a postoji potreba za izvođenjem dodatnih geotehničkih istraživanja i ažuriranjem i prilagođavanjem glavnog projekta, ako i gdje to bude potrebno. Cesta je osjetljiva na poplave i klizišta i zahtijevaće dodatne radove na projektovanju kako bi se povećala otpornost na klimu. Rezultati GFDRR aktivnosti o Rješenjima zasnovanim na prirodi i Procjeni ranjivosti mreže će obezbijediti informacije za ovaj proces. Biće preduzeta revizija bezbjednosti na putevima kako bi se dobio konačni detaljni projekat. U okviru potkomponente će se takođe finansirati nadzor.

Tender za radove će se sprovesti pristupom projektovanja i izgradnje, prema trasi preporučenoj u studiji izvodljivosti za koju je 2017. godine izrađen Glavni projekat. Trasa prati desnu obalu rijeke Drine do ušća rijeke Tare u Pivu, gdje nalazi se granični prelaz. Trasa se proteže uz postojeću saobraćajnicu, u dužini od 13.245,5 km, obuhvata 14 objekata (1.383 m) i radove na lokalnim spojnim putevima (2,8 km). Pristup projektovanja i izgradnje će prenijeti dio rizika na izvođača, što bi moglo rezultovati nešto većim troškovima, ali bi omogućilo veću fleksibilnost i bržu implementaciju nakon što se projektna dokumentacija odobri. Biće mobiliziran stručnjak koji će podržati klijenta u pripremi projekta i izradi tenderske dokumentacije u skladu sa smjericama Banke. U sklopu ove potkomponente će se finansirati ugovor o izgradnji, uključujući sve potrebne mostove, petlje, revizije bezbjednosti na putevima i nadzor gradilišta.

#### Potkomponenta 1.2: Ulaganja u program rehabilitacije prioriternih nacionalnih puteva

U sklopu ove potkomponente će se finansirati odabrane dionice programa za rekonstrukciju, rehabilitaciju i održavanje prioriternih magistralnih puteva. Procjene potreba za rješavanjem zaostalih potreba za rehabilitacijom i održavanjem iznose oko 740 miliona eura, što predstavlja scenario bez ograničenja. Na osnovu rezultata iz sistema upravljanja imovinom u oba entiteta, iz tog zaostatka će za finansiranje Banke biti identifikovana prioriterna lista tekućih investicija. Ukupno će ova potkomponenta poboljšati oko 150 km puteva i povezana poboljšanja crnih tačaka i intervencije za povećanje otpornosti na klimu. Radovi će se izvoditi duž postojeće trase i obuhvatiće presvlačenje, djelimično proširenje kolovoza, radove na poboljšanju saobraćajne signalizacije, obnovi konstrukcije, poboljšanju bezbjednosti na putu, zaštiti puteva, te sanaciji mostova i tunela kao i pomoćnih veza, odnosno raskrsnica, prilaznih puteva, drenažnih sistema, itd. Predložena rehabilitacija će poboljšati kvalitet vožnje, što će dovesti do nižih operativnih troškova za učesnike u saobraćaju i nižih troškova životnog ciklusa za putna sredstva.

Identifikovana su neka specifična poboljšanja crnih tačaka koja će biti podržana finansiranjem iz granta programa SSTP, uključujući dionice puta M17 Jablanica-Potoci u FBiH koji ima izuzetno lošu ocjenu iz iRap procjene, te dva mosta u RS koja su u opasnom stanju. Izrađeni su projekti, a JP Ceste FBiH je u 2018. godini naručilo postavljanje i zamjenu postojećih elastičnih štitnika kolovoza, uključujući izradu i rekonstrukciju nosivih elemenata (AB oslonac, bankina i sl.). U Republici Srpskoj, dva mosta - Most na rijeci Drinjači i Most Tatinac identifikovani su kao veoma nestabilni i pokvareni i biće popravljani kako bi se poboljšala bezbjednost i otpornost putne mreže. Izgradnja/rehabilitacija mosta će uključivati strukturnu rekonstrukciju/rekonstrukciju kako bi most izdržao klimatske opasnosti. Most broj 350 na rijeci Drinjači nalazi se na magistralnom putu M-19.2, na dionici Tišća - Vlasenica u opštini Vlasenica. U BiH magistralni put M-19.2 povezuje Kladanj i Vlasenicu. Put je dužine 30 km i spaja se na magistralni put M18 u Kladnju, dok se u

Vlasenici spaja na magistralni put M19 i veoma je važan sa transportnog i društveno-ekonomskog značaja za mrežu. Most Tatinac se nalazi na dionici Regionalnog puta RII-5501 (stara šifra R-443), dionica Grajseljići - Klanci, opština Kalinovik.

Komponenta će takođe podržati aktivnosti tehničke podrške relevantne za unapređenje puteva, imajući na umu bezbjednost na putu i otpornost. Podrška u jačanju institucionalne strukture vezano za bezbjednost na putevima na nivou BiH i entitetskom nivou takođe će biti pružena: (i) Podrška se ažuriranje Nacionalnih smjernica za projektovanje, izgradnju, nadzor i održavanje i srodnih pravilnika kako bi se odrazilo promjene u relevantnim standardima i zakonima od 2004. godine i omogućilo usvajanje savremenih praksi u sektoru transporta; (ii) Pružiće se podrška uspostavljanju sistema baze podataka o saobraćajnim nesrećama prema CADaS protokolima na nivou BiH i u bliskoj saradnji sa ministarstvom unutrašnjih poslova i zdravstva; i (iii) revizije bezbjednosti na putevima, tehnička kontrola, projektovanje i nadzor lokacije na dionicama koje će se finansirati u okviru potkomponente. Osim toga, sve aktivnosti koje se finansiraju kroz ovu komponentu će biti dopunjene grantom GFDRR za podršku integraciji Rješenja zasnovanih na prirodi u projektima puteva i za razvoj metodologije za procjenu ranjivosti putne mreže. Metodologija za procjenu ranjivosti će se koristiti za skrining putne mreže u zemlji s obzirom na klimatsku otpornost.

## **Komponenta 2: Ojačano upravljanje drumskim sektorom**

Ova komponenta će podržati pristup BiH EU i proces reformi u sektoru transporta kroz intervencije koje poboljšavaju sposobnost putarskih preduzeća da efikasno i ekonomično upravljaju svojom putnom infrastrukturom. Dizajn ove komponente odražava skrining i preporuke iz izvještaja o pravnoj tekovini EU za BiH i dalju institucionalizaciju reformi podržanih kroz prethodne angažmane Banke. Odabrane aktivnosti će ojačati upravljanje putevima u BiH s posebnim fokusom na poboljšanje finansijske održivosti putarskih preduzeća, racionalizaciju klimatske otpornosti i povećanje bezbjednosti na putevima. Aktivnosti u okviru ove komponente neće dodati GHG, ali će povećati adaptaciju i otpornost u budućnosti.

### **Potkomponenta 2.1: Poboljšana bezbjednost i otpornost putne mreže u BiH**

Ova potkomponenta će podržati implementaciju elemenata ekosistema bezbjednosti na putevima uključujući skrining i određivanje prioriteta lokacija crnih tačaka i projektovanje i implementaciju intervencija. Sve aktivnosti su usklađene sa agendom pristupanja BiH kako je utvrđeno u izvještaju o pravnoj tekovini EU za BiH. Potkomponenta će se implementirati kroz tehničku podršku, robu i usluge, obuku i operativne troškove i podržaće sljedeće aktivnosti:

- Program inspekcije bezbjednosti saobraćaja i unapređenja crnih tačaka: RSI će se izvoditi na prioritetnoj putnoj mreži u dužini od 1200 km širom BiH. Preporuke RSI će biti uključene u akcione planove za bezbjednost na putevima putarskih preduzeća i podršku u razvoju programa za unapređenje crnih tačaka, posebno u RS gdje prethodnog skrininga nije bilo. Biće predložene mjere za sanaciju dionica puta u blizini ovih rizičnih lokacija.
- Praćenje stabilnosti: Razvije se sistem upravljanja nagibom uključujući klizišta i nadzor objekata. Ovo će uključivati opremu za nadzor, patrole, podršku planiranom zatvaranju puteva, označavanje, periodično održavanje i manju obnovu kako bi se smanjila ranjivost.

### **Potkomponenta 2.2: Ojačano operativno upravljanje**

U okviru potkomponente će se finansirati tehnička podrška, te nabavka robe i usluga za poboljšanje operativnog upravljanja drumskim sektorom u BiH. Finansiraće se aktivnosti koje podržavaju institucionalizaciju modernog sistema upravljanja putnim sredstvima, sistema vaganja u pokretu za zaštitu postojeće imovine od preopterećenih kamiona i implementaciju inteligentnih transportnih sistema (ITS) za upravljanje tunelima. Aktivnosti će podržati razvoj višegodišnjih planova održavanja zasnovanih na prioritetima razvijenim kroz RAMS koji su projektovani tako da smanje cjelokupni životni troškovi putne mreže i ukupnu finansijsku održivost sektora. Aktivnosti uključuju:

Unapređenje sistema upravljanja putnom imovinom na nivou preduzeća. Projektom će se finansirati poboljšanja postojećih RAM kako bi se integrisao modul za sistematsko ekonomsko određivanje prioriteta intervencija. Finansiraće se oprema za monitoring stanja puteva, meteorološke stanice i skrining mreže za optimalno donošenje odluka i identifikaciju ranjivosti mreže. Dalja institucionalizacija RAM će biti podržana kako bi se pomoglo u optimizaciji višegodišnjeg planiranja i pripreme planova ulaganja i održavanja.

Implementacija sistema vaganja u pokretu u cijeloj BiH: Uvođenje sistema kontrole težine podržaće zemlju u rješavanju problema preopterećenih kamiona koji uzrokuju prijevremeni kvar na putevima. Projektom će se finansirati oprema neophodna za mješavinu mobilnih sistema za kontrolu težine i fiksni sistema vaganja u pokretu (WIM). TA će podržati izradu nacrtu neophodnih zakona kako bi se olakšalo funkcionisanje i sprovođenje takvog sistema.

Implementacija sistema ITS u odabranim tunelima: Potkomponenta će podržati veće korištenje sistema ITS kroz centralizovani monitoring i kontrolu ITS sistema u tunelima.



### **Potkomponenta 2.3: Upravljanje projektom i izgradnja kapaciteta**

Ova potkomponenta će financirati prihvatljive troškove za oba preduzeća kako bi se omogućila uspješna implementacija Projekta. Projekat će implementirati zaposleni u putnom preduzeću, ali oni mogu imati koristi od izgradnje kapaciteta i odabrane dodatne stručne podrške koja može biti neophodna u nabavci, finansijskom upravljanju, zaštiti životne sredine i društva i planiranju godišnjeg programa. Podkomponenta će podržati relevantne aktivnosti obuke i razmjene znanja i operativne troškove kao što su kancelarijska oprema, putni troškovi, troškovi štampanja i prevođenja. Osim toga, potkomponenta će podržati 30 plaćenih stažiranja, od čega će 60 posto biti za žene. Plaćene prakse biće dodijeljene studentima završnih godina relevantnih fakulteta ili nedavno diplomiranim studentima, što će preduzećima omogućiti da identifikuju kandidate koji bi mogli biti dobar dodatak njihovim institucijama, s ciljem garantovanja stalnog zaposlenja za najmanje 5 žena. Potkomponenta će pružiti podršku u uspostavljanju mrežne platforme za raspodjeljivanje informacija o projektu i korisničkog interfejsa za povratne informacije. Ovo će biti implementirano ili kroz posebnu internetsku stranicu projekta ili unutar postojeće internetske stranice preduzeća.